

Värdet av arbetsverksamhet inom mentalvården ur ett klientperspektiv

Joacim Holmsten

Examensarbete

Ergoterapi

2017

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	15542
Författare:	Joacim Holmsten
Arbetets namn:	Värdet av arbetsverksamhet inom mentalvården ur ett klientperspektiv
Handledare (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Uppdragsgivare:	Mehiläinen Oy
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med detta arbete var att undersöka hurdana värden i aktivitet deltagare i arbetsverksamhet för personer med mental ohälsa, upplever samt vilken/vilka värden som lockar till att delta i verksamheten. Detta undersöktes för att i framtiden ha kunskapen hur man kunde forma arbetsverksamheten så att den kan gynna alla involverade på bästa möjliga sätt. De aktivitetsvärden som behandlas i detta arbete är konkret-, sociosymboliskt och självbelönande. Aktivitetsvärden är tagna från ValMO-modellen som också använts som referensram. Arbetet blev en tvärsnittsundersökning, där 7 deltagare deltog, eftersom tid och resurser var begränsade. Undersökningen utfördes med hjälp av 2 olika enkäter, Oval-9 som är baserad på ValMO och en utarbetad enkät. Enkätifyllnaden skedde i form av intervju och ifylldes av undersökaren eftersom enkäternas innebörd var komplex. Enkäterna bestod av påståenden där upplevelser skulle bekräftas med hjälp av en likertskala på 1 - 7. På den utarbetade enkäten kunde deltagarna också svara med egna kommentarer som följd till påståendena. Resultaten bearbetades statistiskt med Excel och analyserades enligt deduktiv metod utifrån ValMO. Resultatet visade att alla aktivitetsvärden upplevdes inom arbetsverksamheten men det konkreta värdet dominerade. Skillnader i värdeupplevelserna förekom bland erfarna och oerfarna arbetare. Resultaten visade också att de aktivitetsvärden som anses vara lockande angående arbete också upplevs i arbetsverksamheten. Resultaten var också uppmanande för vidare undersökning av ämnet.</p>	
Nyckelord:	Arbetsverksamhet, Oval-9, ValMO, Värddimensioner, Aktivitetsvetenskap, Rehabilitering, Mehiläinen Oy
Sidantal:	69
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	15.12.2017

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree programme:	Occupational therapy
Identificationnumber:	15542
Author:	Joacim Holmsten
Title:	The Value of work-activity within the mental healthcare from a klient perspective
Supervisor (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Commissioned by:	Mehiläinen Oy
Abstract:	
<p>The purpose for this thesis was to research what kind of activity-values are experienced by participators in work activity for people suffering from mental illness and furthermore investigate which activity-values allure to participate in work. This was done so that the work activity could be shaped to the form where it serves all parts involved as well as possible. The activity-values addressed in this thesis are concrete, socio-symbolic and self-rewarding. The activity-values are taken from the ValMO-model that is also used as the framework for this thesis. It was conducted as a cross-sectional study, with only 7 participators, because of a limited amount of time and resources. The study was executed with two questionnaires, Oval-9 and a one created for this study concerning work as an activity. The questionnaires were conducted as an interview because of the complexity of the content. The questionnaires content contained statements of perceptions that would be confirmed on a scale from 1 - 7. The second questionnaire also contained a possibility to follow with a comment on the statements. The results showed that all the activity-values were perceived but that the concrete value dominated. Differences in the value perceptions appeared between experienced and unexperienced workers. The results also showed that the values that were considered appealing for participating in work were also perceived in the work-activity. The results were also encouraging further studying of the subject.</p>	
Keywords:	Work-activity, Oval-9, ValMO, Value dimensions, Activity science, Rehabilitation, Mehiläinen Oy
Number of pages:	69
Language:	Swedish
Date of acceptance:	15.12.2017

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia
Tunnistenumero:	15542
Tekijä:	Joacim Holmsten
Työn nimi:	
Työn ohjaaja (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Toimeksiantaja:	Mehiläinen Oy
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämän työn tarkoitus oli, tutkia minkälaiset aktiviteetti-arvot osallistujilla esiintyy mielen-terveyskuntoutujien työtoiminnassa, ja minkälaiset arvot houkuttelevat osallistumiseen kyseiseen toimintaan. Tätä tutkittiin voidakseen muokata työtoimintaa tulevaisuudessa sellaiseen muotoon joka hyödyntää kaikkia siihen liittyvät osapuolet parhaalla mahdollisella tavalla. Arvot jotka käsitellään tässä työssä ovat konkreettinen, sosiosymbolinen ja itsepalkitseva arvo. Aktiviteetti-arvot ovat ValMO-mallista mikä on myös toiminut viitekehyksenä. Työ tehtiin poikkileikkaustutkimuksena, mihin osallistui 7 osallistujaa, koska aika ja resurssit olivat rajattuja. Tutkimus tehtiin 2 kaavakkeen avulla, Oval-9 mikä perustuu ValMOon, ja yksi itse laadittu kaavake. Kaavakkeet täytettiin haastattelun muodossa koska sisältö oli monimutkainen. Kaavakkeet koostuivat väittämistä missä kokemuksia piti vahvistaa skaalalla 1 – 7. Itse laaditulla kaavakkeella oli myös mahdollisuus kommentoida jokaisen väittämän jälkeen. Tulokset työstettiin tilastollisesti Excelin avulla ja analysoitiin deduktiivisesti käyttäen ValMO. Tulokset näyttivät että, kaikki arvot esiintyvät työtoiminnassa mutta konkreettinen arvo dominoi. Eroja arvojen esiintymisessä esiintyi kokeneiden ja kokemattomien työntekijöiden välillä. Tulokset näyttivät myös että, aktiviteetti-arvot mitkä pidettiin houkuttelevina, myös esiintyi työtoiminnassa. Tulokset puoltavat myös jatkotutkimuksia kyseisestä aiheesta.</p>	
Avainsanat:	Työtoiminta, Oval-9, ValMO, Arvodimensio, Aktiviteettitiede, Kuntoutus, Mehiläinen Oy
Sivumäärä:	69
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	15.12.2017

INNEHÅLL / CONTENTS

1	INLEDNING	7
2	BAKGRUND	8
2.1	Sjukpension samt arbetsverksamhet med rehabiliterande syfte.....	9
2.3	Mental hälsa	10
2.4	Meningsfull aktivitet	11
2.5	Arbete som aktivitet.....	12
2.6	Tidigare forskning & resultat.....	13
2.7	Teoretisk referensram: ValMO	14
2.7.1	<i>Värdetriaden</i>	15
2.7.2	<i>Aktivitetstriaden</i>	16
2.7.3	<i>Perspektivtriaden</i>	16
3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	17
4	METOD.....	17
4.1	Urval	18
4.2	Datainsamling.....	19
4.3	Analys	21
4.4	Etiska aspekter	22
5	Resultat	24
5.1	Arbetsverksamhet som aktivitet	24
5.1.1	<i>Jämförelse av resultaten i Oval-9</i>	26
5.2	Värdet av arbete	27
5.2.1	<i>Värdet av arbete; Arbetserfarna vs icke arbetserfarna</i>	29
5.3	Värdet av arbete; kommenterat.....	30
5.4	Värdet av arbete del II.....	34
5.5	Sammanfattning av resultat.....	35
6	Metoddiskussion.....	37
7	Resultatdiskussion.....	39
7.1	Arbetsaktiviteterna i relation till de olika värden	39
7.2	Vilka värden bidrar till att göra arbetsverksamheten mera lockande?.....	40
7.3	Värdeupplevelseskillnader mellan erfarna och oerfarna deltagare	42
8	Avslutningsvis.....	44
	Källor / References	46

Tabeller

Tabell 1: över de totala värden upplevda inom arbetsverksamheten.....	25
Tabell 2: över de tidigare arbetserfarnas upplevda värden inom arbetsverksamhet.....	26
Tabell 3: över de icke arbetserfarnas upplevda värden inom arbetsverksamhet	26
Tabell 4: över uppfattade värden angående värdet av arbete, generellt sett.....	28
Tabell 5: över arbetserfarnas uppfattade värden angående värdet av arbete, generellt sett	29
Tabell 6: över icke arbetserfarnas uppfattade värden angående värdet av arbete, generellt sett.....	29
Tabell 7: över påståenden anknutna till värdetriaden	35

1 INLEDNING

Arbete för personer med mental ohälsa är en ständigt återkommande diskussion inom social och hälsovården. Nu när ett stort orosmoment angående de nya ”sote (sosiaali ja terveysterveys)” reformerna hänger i luften är det många som känner en viss osäkerhet med hur det kommer att bli i framtiden med olika tjänster inom hälso- och socialvården. I och med de kommande ”reformerna” krävs det mer och mer bevis på vad som är lönsamt men desto mindre vad som upplevs som värdefullt av de som drabbas av reformerna i första hand, det vill säga de sjuka och utstötta. Detta arbete undersöker mentalvårdens arbetsverksamhets deltagares åsikter om vad som upplevs som värdefullt inom arbetsverksamheten och vad som därmed ger dem mening i vardagen via arbetsverksamheten. Vidare undersöktes vad som enligt deltagarna anses som värdefulla upplevelser inom arbete som aktivitet, definierade enligt referensramen ValMO (Value and meaning in occupations). Arbetsverksamheten i fråga där deltagarna deltar i består till största del utav underleverantörsarbeten som packandet av olika produkter, ihop montering utav diverse el-komponenter, produktionslinje arbete av lastpallar utav papp, kökshjälp, städhjälp etc. Förutom dessa utförs säsongsbundna arbeten som trädgårdsskötsel, vedspjälkning och dylikt. Arbetsverksamheten har skapats med tanken att den skall vara så mångsidig som möjligt och att den skall passa de flesta i arbetsför ålder som är anknutna till boendet som arbetsverksamheten tillhör. Då aktivitetsförmågan utav deltagarna i arbetsverksamheten varierar stort är det också stor variation på vad som anses vara av värde av deltagarna, när det kommer till de olika arbetsuppgifterna. Genom att skapa upplevelser inom arbetsverksamheten som är av värde för deltagaren, skapar man samtidigt en mer meningsfull vardag. Med resultaten från denna undersökning kunde de olika arbetsuppgifterna vidare utökas, delas och utvecklas individuellt i riktningen för vad som upplevs som värdefullt.

Det värde i aktiviteter som granskas i detta arbete handlar om de värden som ValMO modellen omfattar: konkret-, sociosymboliskt- och självbelönandevärde. Informationen kan vidare bidra till att skapa en mera klientcentrerad vårdplan då man utgår ifrån dessa upplevelser när man eventuellt söker en självständig arbetsplats eller söker aktiviteter som hämtar värde och mening i vardagen. Vidare kan informationen användas för att se vilka värden som deltagarna anser viktiga och därmed skapa en profil som understöder

att förstå klientens värderingar och därmed en mer klientcentrerad tillvägagångsplan till ett menings- och värdefullt liv. Det kan också bidra att vidareutveckla arbetsverksamheten som en individuell upplevelse eller som en helhet där arbetsuppgifterna kan delas bland deltagarna så de motsvarar upplevelse behovet eller önskemålet på bästa möjliga sätt och därmed genom upplevd värdefull och meningsfull arbetsglädje skapa en produktiv verksamhet.

Uppdragsgivaren för detta arbete är Mehiläinen Oy (www.mehilainen.fi), som äger vårdverksamheten där arbetsverksamheten ifråga ingår.

2 BAKGRUND

I de följande stycken som följer angående bakgrunden till detta arbete framkommer en del statistik om mängden av personer i Finland som erhåller sjukpension pga. psykisk sjukdom. Vidare följer allmän information om mental hälsa, meningsfull aktivitet, arbete som aktivitet och tidigare forskning angående relevant information till detta arbete. Till sist i bakgrunden följer den teoretiska referensramen som använts. Dessa delar i bakgrunden har valts för att skapa en helhetsbild utav den information som är väsentlig för detta arbete.

Under de senaste 20 åren har personer som beviljats sjukpension, pga. en psykiatrisk diagnos enligt ICD-10, ökat i jämn takt (findikaattori.fi). Enda sedan 1990-talet har regeringen och institutet för hälsa och välfärd språkat för en riktning med större integration av psykiskt sjuka människor i samhället för att normalisera deras omständigheter och livssituation och som följd stängdes ett flertal äldre psykiatriska anstalter då åtgärder skulle vidtas. Som känt följdes en ekonomisk recession i början på 90-talet och vidareutvecklingen av den öppna psykiatriska vården uteblev. I dagens läge efter vår senaste recession har diskussionen igen tagits upp och diskussionerna går heta över hurdana metoder som borde tillämpas. En bland dessa metoder är arbetsverksamheten och integrationen i samhället där med.

2.1 Sjukpensionering samt arbetsverksamhet med rehabiliterande syfte

I Finland finns det, 82 187st bosatta 16–64-åriga sjukpensionstagare och befolkningsandelar efter huvuddiagnos; schizofreni, neuroser, humör-, personlighets- och beteendestörningar mm. (31.12.2015, etk.fi). Hur många av dessa som deltar i någon form av arbetsverksamhet eller arbete med stöd gick det inte att hitta statistik över. Som jämförelse söktes dylik information också från Sverige men det fanns inte heller.

Mellan åren 1996 - 2015 har antalet personer som erhållit invalidpension (työkyvyttömyyseläke) på grund av mental sjukdom varierat mellan drygt 60 000 tilldrygt 80 000 st. Procentuellt har det varit frågan om ca 25 - 36% av alla i Finland som erhållit invalidpension (findikaattori.fi). Rehabiliterande arbetsverksamhet är en socialtjänst enligt socialvårdslagen (Socialvårdslagen 17.9.1982/710). Detta innebär att till denna tillämpas lagstiftning angående socialvård. Med rehabiliterande arbetsverksamhet vill man stärka klientens livs- och vardagshantering, samt arbets- och funktionsnivå. Med verksamheten strävar man också att preventivt arbeta mot isolering. Inom planeringen av tjänsterna beaktar man klientens personliga situation i sin helhet (thl.fi).

Hur arbetsverksamhet inom mentalvården tolkas enligt Karlsson (2008:90), är olika arbetsförberedande modeller till viss del ”ur tiden” enligt de texter han tar upp i sitt verk, men sällan får de tankar som liknar dem som nu lyfts fram och som handlar om att arbete är eftersträvansvärt för den enskilda personen. Med andra ord har sättet att se på arbete som aktivitet inom mentalvården förändrats en hel del under de senaste 10 - 20 åren. Då man förr försökte integrera klienter i det arbetande samhället genom att först träna dem på olika yrkesmässiga sätt och sedan lokalisera dem på arbetsplatser där träningen motsvarar yrket i praktiken, strävar man i dagens samhälle till bättre resultat och uppnår dem genom att integrera klienten på en önskvärd arbetsplats och genom ”learning by doing” metoden hitta sin arbetsroll och kompetens med olika former av stöd.

När det gäller personer med psykisk sjukdom har arbetet visat sig ha stor betydelse. Att få ett arbete kan leda till en minskning av psykiska symtom, förbättrade färdigheter och en starkare social tillhörighet, Eklund & al. (2010:21). I en studie utav Leufstadius & al. (2009) framkommer att personer med permanent mental ohälsa upplever att de kan bidra till samhället, påverka sin livssituation, och skapa en social status genom arbete.

För klienter som söker individuella arbetsplatser inom samhället beskriver Karlsson (2008:99) sju principer vilka man utgår ifrån när man använder arbete med bistånd (svensk version av supported employment) i sverige. De sex första utav dessa principer ingår också i IPS modellen, (individual placement and support), som Kirsh & al (2005) jämför med ISE (integrated supported employment) modellen. De sju principerna lyder som följande; *den enskilde får och kan behålla ett konkurrensutsatt arbete, insatsen ska bygga på den enskildes, mottagarens, val att delta, snabbt placera den enskilde, integreras med psykiatrisk och socialpsykiatriskt stöd och behandling, fokusera den enskildes val, stödet ska vara individuellt och att det inte ska vara begränsat i tid, den enskilde skall erbjudas rådgivning i socialförsäkringsfrågor. (Hur det påverkar pension och bidrag etc.)*

Människor i allmänhet upplever sig mycket besvärade av att ha med personer med psykisk funktionsnedsättning i sin närhet och många uppfattar sådana personer som potentiellt farliga, oförutsägbara, aggressiva och mindre intelligenta Karlsson (2008: 55).

2.3 Mental hälsa

Enligt WHO definieras mental hälsa som följande: *ett stadie utav välmående där varje individ förstår sin egen förmåga, kan tampas med vanliga stress situationer som uppstår i livet, kan arbeta produktivt och fruktbarande, och är förmögen att bidra till sitt samhälle (who).*

Hälsa är ett stadie utav total fysiskt, mentalt och socialt välmående och inte endast frånvaro utav sjukdom eller svaghet. Uppdaterat i augusti 2014.

För tillfället har WHO en ”mental health action plan 2013 – 2020” där de fyra punkterna för fokuseringen ligger på att; *stärka effektivitet, förse omfattande, integrerad och ansvarsfull service i samhällelig omgivning för mental och social vård, verkställa strategier för stödjande och förebyggande syfte utav mental hälsa, samt stärka informationssystem, bevis och undersökning för mental hälsa (who).*

Utav dessa kan man påpeka att speciellt den andra punkten: *förse omfattande, integrerad och ansvarsfull service i samhällelig omgivning för mental och social vård*, är lätt att relatera till arbetsverksamhet eller arbete med stöd ute i samhället.

2.4 Meningsfull aktivitet

När en person upplever mening i det hon vill göra, eller behöver göra, då är han eller hon mer sig själv, (Eklund & al. 2010:252). Aktivitet är terapeutisk när den är meningsfull för klienten. Därför är det centralt att hitta något som motiverar klienten till att vara aktiv. Att hitta de eller den aktiviteten som klienten verkligen har ett intresse för och som fångar klientens uppmärksamhet är en förutsättning för att kunna arbeta rehabiliterande med aktiviteten, (Eklund & al. 2010:42).

Creek (2000) beskriver hur filosofin och teorin om värdet i aktivitet och det allmänna välmåendet är länkade tillsammans och hur flera författare inom ergoterapin, bl.a. Kielhofner (1992), förklarar att aktivitet i sig är en viktig passage för skapandet av personlig mening. Från ett ergoterapeutiskt perspektiv ser man hur den mentala hälsan kan observeras genom syftet och meningen i de aktiviteter en person väljer att engagera sig i. Valen utav aktiviteter är dock beroende av möjlighet, resurser och självförtroende att utföra dem (Creek 2000:22).

2.5 Arbete som aktivitet

Beroende på var i världen vi befinner oss, i vilken livssituation vi befinner oss har vi alltid aktiviteter som kan relateras till arbete. Mängden av arbetsaktiviteter varierar mycket från en person till en annan, hur de ser ut och vad de består av. För en ung studerande är dess huvudsakliga arbete att studera, i alla fall om man utgår ifrån optimala förhållanden där studeranden kan koncentrera majoriteten av sin tid och uppmärksamhet på att studera. För en pensionär kan arbetsaktiviteterna t.ex. bestå av skötsel av hem, sig själv och barnbarn. Så beroende på situationen kan de olika aktivitetskategorierna smälta samman och forma aktiviteten till den personliga upplevelse som den är. Till arbetsaktiviteter hör mycket starkt arbete man får lön för, som i sin tur betalar för ens uppehälle. I vårt västerländska samhälle hör det till strukturen av samhället att man har ett arbete där man förtjänar sin lön som är utgångsläge för ens levebröd. Via arbetet skapar vi sociala kontakter, roller i vardagslivet, en status inom samhället vill en del av oss nå, vi bidrar till att staten kan upprätthålla de tjänster som vi får via den skatt vi betalar, andra är nöjda att över huvud taget ha ett arbete och därmed försörja sig själv och sin familj. Dessa olika faktorer är inom kategorin av aktiviteter som måste utföras för vårt direkta eller indirekta uppehälle och har stor betydelse för en persons upplevelse av identitet och duglighet i västvärldens kultur, mao. arbetsaktiviteter (Leufstadius et al. 2009:21 – 32)

Många strävar via arbetet att bygga en bättre framtid för sig själv och för samhället man lever i. I och med sjukdom, handikapp eller andra faktorer som begränsar vår kapacitet att fungera, begränsas också utgångsläget för hur mycket man kan påverka sin egen livssituation. När personer med funktionsnedsättningar som begränsar förmågan att påverka sin egen livssituation får en möjlighet att själv delta i arbete som hämtar lön, sociala kontakter, rutin i vardagen, en känsla av ett självständigare liv och andra faktorer som bidrar till en förhöjd livskvalitet, får en möjlighet att skapa dessa tackar de, utav min erfarenhet, sällan nej. Har man ett handikapp är dock tröskeln att självmant ta ett steg ut i arbetslivet hög för många och kan vara för hög ifall det inte finns stödpunkter, som familj, instans, stödperson via verksamhet, stödperson på arbetsplatsen etc., inom personens omgivning som bidrar till en framgång inom arbetslivet. Tack vare tjänster som

rehabiliterande arbetsaktivitet, arbete med stöd och andra dylika inom området kan personer med begränsade resurser och olika handikapp få möjligheten att hitta arbete som understöder tidigare nämnda faktorer som i sin tur bidrar till en förhöjd livskvalitet. Samtliga av dessa faktorer nämner Tsang & Fung (2010:50) och Bryson et al. (2002:250) i sin studie.

2.6 Tidigare forskning & resultat

Informationen som söktes var främst bland artiklar som behandlat arbete hos personer med mental ohälsa samt artiklar gällande arbetsverksamhet inom mentalvården. Sökord har varit: arbetsverksamhet, work, vocational, mental illness + work, ValMO, Oval-9, value + work, mental hälsa + arbete, mental ohälsa + arbete. Databaser som använts har varit EBSCO, OT-seeker, PubMed. Informationssökning har också skett med hjälp av Google, ValMOs facebook sida samt facklitteratur inom ergoterapi. Mängden artiklar angående arbetsverksamhet inom mentalvården och relevanta till detta arbete var ett mycket begränsat antal, så väsentliga artiklar kvalitetsgranskades enligt det egna professionella omdömet.

I artiklarna som tagits med till detta arbete har en stor gemensam nämnare och den är arbetet. Inom artiklarna hittar man tydliga bevis där de olika värden (enligt ValMO) framkommer bland resultaten. Bryson et al. (2002:252) når ett slutresultat där lönen som konkret värde ger motivering till ökad mängd deltagande inom arbete och i sin tur hämtar ökade och förbättrade sociala relationer. Beijerholm & Eklund (2007) föreslår en dimension inom mental hälsa där man påpekar hur graden av engagemang i aktivitet påverkar väl måendet. Kräver nånting mera tid än vad man vill sätta ut för att nå önskat resultat hindrar det från att uppnå det ultimata självbelönande värdet. Leufstadius et al (2009) kommer långt till samma resultat som Beijerholm & Eklund (2007) när de undersöker ”meaningfulness” inom arbetet som aktivitet hos klienter med permanent mental

sjukdom. Där framkommer hur det upplevs sociokulturella värden som att vara en del av samhället i och med att man har en roll inom en arbetsgemenskap.

För att nå framgång och skapa bra arbetsplatser inom samhället för arbete med stöd eller inom arbetsaktivitet måste man också förstå vad som gör en lyckad arbetsplats i längden och inte endast de faktorer som motiverar till arbete. Detta har Kirsh et al. (2005) undersökt och nått resultatet att ISE (integrated supported employment) var den metoden man hade främst framgång genom. Då man anpassar arbetsplatsen och -förhållandet för att motsvara en klients behov och resurser istället för att genom traditionell yrkesmässig träning förbereder klienten för en arbetsplats i framtiden som slumpmässigt blir utvald.

Det alla strävar till i det långa loppet för sina klienter är det som Hillborg (2013) behandlar i sin artikel om empowerment. Det nämns inte alltid men då man strävar efter välmående hos en klient är det att stärka klientens resurser vilka bidrar till ett självständigare liv och därmed skapa empowerment.

2.7 Teoretisk referensram: ValMO

Som teoretisk referensram använde jag ValMO modellen som är en svensk benämning av ”The Value and Meaning in Occupations” (Persson, Erlandsson, Eklund & Ivarsson 2001).

ValMO-modellen kan användas som ett redskap för att beskriva och förstå människors görande: deras aktiviteter, hur de upplevs och den komplexitet som dessa utgör, (Persson et al. 2001).

Inom ValMO modellen består aktivitetsrepertoaren utav fyra olika aktivitetskategorier: Skötsel, Arbete, Lek och Rekreation. Sömn finns också med i figuren men klassas inte som en aktivitet utan mera som en förutsättning för att kunna utföra aktiviteter, (Erlandsson & Persson 2014:50).

ValMO-modellen kan användas som ett redskap för att beskriva och förstå det människor håller på med, där allting man gör, förutom att sova, kan betraktas som en aktivitet. Hur de uppgifter som utförs upplevs som individuella erfarenheter och därmed skapas till aktiviteter, aktiviteternas mening och hela komplexitet som de utgör för utövaren (Erlandsson & Persson 2014:50).

Eftersom aktiviteten är i fokus inom denna modell inom ergoterapi, betyder det att man måste ha ett bredare perspektiv med tanke på upplevelserna involverade inom aktiviteten. ValMO hör till aktivitetsbaserad ergoterapi där de grundläggande vetenskaperna är medicin- och aktivitetsvetenskap (Erlandsson & Persson 2014:19).

Aktivitetsvetenskapen som ligger i grunden för ValMO bygger på tre olika triader; aktivitets-, värde- och perspektivtriaden (Erlandsson & Persson 2014:32). De tre triaderna används för att analysera, kategorisera och beskriva meningen och värdet i aktiviteten som upplevd av klienten.

De tre olika värdena som framkommer i ValMOs värdetriad består av: konkret, sociosymboliskt och självbelönande värde (Erlandsson & Persson 2014:39 – 45).

2.7.1 Värdetriaden

Värdetriaden består av det konkreta-, sociosymboliska- och självbelönande värdet, (Erlandsson & Persson 2014:39 – 40).

Det konkreta värdet i värdetriaden består ofta av ett resultat eller en produkt som ger belöning och värde genom att man kan se eller röra i slutresultatet. I ValMO ger man ett vardagligt exempel via dammsugning där slut resultatet är ett dammfritt utrymme som konkret värde. Ett annat konkret värde som framstår vid samma aktivitet är fysisk träning. För en äldre person med sämre hälsa kan dammsugandet stå för dagens program för uppehållandet av den fysiska konditionen (Erlandsson & Persson 2014:39 – 40).

Det sociosymboliska värdet är igen ett sätt att få godkännande från samhället att man tillhör en subkultur eller grupp, vilken via man får ett sorts samhörighet och igenkännande, t.ex. spela i ett fotbollslag, aktiv inom fackförening, medlem i marthaförening. Det

sociosymboliska värdet kan därmed vara allt från lokalt till internationellt beroende på aktiviteten i fråga, t.ex. kan man ha som aktivitet att tillreda regional mat i en nationell kocktävling vars seger leder till internationell final. Man kan förstå värdet i tre olika samspelade nivåer; personlig (upplevelse och erfarenhet skapar), sociokulturell (tillhör subkultur) och universal (gränsbrytande, ex greenpeace) (Erlandsson & Persson 2014:40 – 43).

I det självbelönande värdet handlar det om aktiviteter man utför inte kanske endast för det självbelönande värdets skull men ofta för att det ger en belöning åt den som utför det. Det kan vara allt från en chokladbit där den självbelönande effekten är omedelbar och ger en liten sockerrusch till att koppla ifrån med en aktivitet som gör att utövaren upplever ett tillstånd utav flow, via t.ex. konst, meditation, ett hett bad eller liknande som gör att man blir ”ett med stunden” och tappar tidsuppfattningen samtidigt som det ger en känsla av stort välbehag (Erlandsson & Persson 2014:43 – 45).

2.7.2 Aktivitetstriaden

Det är samspelet utav individ, uppgift och omgivning (aktivitetstriaden) som utgör centrumet för allt aktivitetsutförandet och det skapar en unik dynamisk aktivitetsrepertoar för varje individ som ständigt förändras allt efter hur individens livsbild förändras. Först när en uppgift valts och utförts har den blivit, enligt definition av ValMO-modellen, en aktivitet. När man använder detta resonemang gör det att upplevelsen utav varje enskild aktivitet blir unik för varje enskild utövare. Så även om en vardaglig uppgift är bekant för t.ex. en ergoterapeut så betyder det att uppgiftens betydelse, med sammanhängande mening och värde, är obekant i utförarens värld (Erlandsson & Persson 2014:37).

2.7.3 Perspektivtriaden

Den tredje triaden som utgör perspektivtriaden i Valmo består utav makroperspektiv (livsförlopp), mesoperspektivet (vardagen) och mikroperspektivet (förlopp i utförandet av en aktivitet). I detta arbete med focus på arbetsverksamhet kan man definiera

perspektivtriaden enligt följande sätt: Mikro; arbetsuppgift, Meso; arbetsverksamheten i vardagen och Makro; helhetsbild samt framtida möjligheter för utveckling. På samma sätt kan man se på klienten och hans aktivitetsutförande och definiera styrkor och svagheter för att se vilka områden som bör bearbetas och vilka som kan användas som resurser när man skapar en individuell vårdplan eller arbetsplan (Erlandsson & Persson 2014:47 - 62).

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med detta arbete är att undersöka hurdana värden deltagare i arbetsverksamhet för personer med mental ohälsa upplever, samt vilken/vilka värden som lockar till att delta i verksamheten.

Forskningsfrågorna:

Hur upplever deltagarna de olika arbetsaktiviteterna inom arbetsverksamheten i relation till de olika värdena; konkret, sociosymboliskt och självbelönande?

Vilka värden bidrar till att göra arbetsverksamheten mera lockande?

Vilka skillnader i upplevelsen av värde finns det mellan erfarna och oerfarna deltagare i arbetsverksamheten?

4 METOD

Syftet för denna undersökning var att mäta hurdana värden inom arbetsverksamhet för personer med mental ohälsa framkommer, samt vilka upplevelser anknutna till värden, som lockar till arbete. Designen utav arbetet blev utifrån detta en tvärsnittundersökning där data samlades med frågeformulär och analyserades deduktivt. *Deduktion* är den klassiska vetenskapliga metoden som utifrån en referensram, t ex en teori eller en modell, formulerar hypoteser som testas mot verkligheten via observationer (leduc). Med *induktion* går man åt det motsatta hållet, nämligen från observationer i verkligheten till generalisering inom en teoretisk referensram (leduc.se). Allt eftersom referensramen ValMO

blev mera bekant gav denna idé för hur analysen av insamlat material skulle ske, nämligen genom deduktion.

Ett deduktivt förhållningssätt lämpar sig enligt Kvale et al. (2014:53) för kvantitativ undersökning men pga. att tid och resurser är begränsade utförs denna undersökning som en tvärsnittsstudie. Termen tvärsnitt innebär att man studerar verkligheten vid bara en tidpunkt, Jacobsen (2007:72). Eftersom alla deltagare i denna undersökning erfarit arbetsverksamheten under samma tidpunkt och plats passar undersökningen inom kategorin tvärsnittsstudie.

Denna tvärsnittsstudie kan sägas vara utförd ur ett mesoperspektiv på de upplevda värdena inom arbetsverksamhetens vardag.

Värdetriaden står som grund för frågeformulären i detta arbete (bilaga 1).

4.1 Urval

Enligt Jacobsen (1993:17) måste man vara på det klara med vad man vill undersöka och hur man gör det på bästa sätt. Detta ledde till att de som valdes till undersökningen var sådana som mest sannolikt förstod innebörden utav frågorna och därmed ge de mest pålitliga svaren. Forskningslov utlovades efter att kvalitetsgranskaren på Mehiläinen läste igenom planen för examensarbetet och gav sitt samtycke.

Kontaktpersonen dvs. förmannen för boendet kontaktades och fick information om denna undersökning och dess innebörd. Vidare ombads hon att välja ut de som anses lämpliga enligt följande kriterier: deltagit minst sex månader i arbetsverksamheten, har en realistisk chans för ett självständigare liv med mindre stöd och möjlig arbetsplats. I vanliga intervjustudier brukar antalet intervjuer ligga på antalet 15+/-10 (Kvale & Brinkman 2014:156) Deltagare i arbetsverksamheten varierar men består av ett antal som rör sig omkring 20. Utav dessa 20 ansågs 10 utvalda som lämpliga deltagare därutav 2 tackade nej och en uteblev pga. försämrat hälsotillstånd. Följebrevet (Bilaga 4) delades ut på boendet till de deltagare som valdes ut. Deltagarna kontaktades senare för att stämna tid

och plats för utförandet. Innan ifyllnaden av enkäterna påbörjades fick deltagaren ännu läsa igenom samtyckesblanketten (Bilaga 6) och skriva under den.

I denna tvärsnittundersökning deltog slutligen 7 personer med en bakgrund inom arbetsverksamheten ifråga. Av dessa hade tre stycken tidigare arbetserfarenhet utan stöd. Deltagarnas medelålder var 31.

Framställning av intervjustruktur tog 1 – 2 veckor. Insamling av data 2 – 4 dagar. Process av data, jämförelse med dylika undersökningar och analys med hjälp av referensram 4 - 8 veckor.

I arbetet utgick jag ifrån ValMO som referensram och använde Oval-9 frågeformuläret (Bilaga 1) som bas för samlingen utav data vid undersökningen utav värden inom arbetsverksamhet som aktivitet. Vidare användes ett frågeformulär av egen design (Bilaga 2), för att definiera värden på arbete som aktivitet (med tanke på ett möjligt framtida arbete/arbetsplats/vårdplan/ utveckling av arbetsverksamhet). Olika värdefaktorer rekognoserade inom arbetsverksamhet står som grund för frågorna. På formuläret använde jag en likertskala från 1 - 7 (lik Oval-9 skalan) för att definiera graden av det upplevda värdet. Med hjälp av ValMO kategoriserades de olika faktorerna i de tre olika värdekategorierna som designats enligt de resultat som bland annat Leufstadius et al. (2009) hittat i sin studie.

4.2 Datainsamling

Oval-9 enkäten är baserad på värdetriaden från ValMO. Detta innebär att varje del (1 - 9) i enkäten har en förutfattad värdedimension där man mäter hur kraftigt den upplevs utav aktivitetens utövaren. I en evaluering utav Oval-9 visades goda resultat i att bedöma värdet

som människor upplever i deras dagliga aktiviteter och att Oval-9 är en reliabel och valid form i att mäta dessa värden, Persson et al. (2010).

Enkäterna (frågeformulären A och B, se bilaga 1 & 2) kom att fyllas i under en personlig intervju eftersom innehållet var svåruppfattat och behov av vidare förklaring var att förvänta. Dessutom kunde svårigheter att fylla i enkäten på egen hand också uppstå pga. kognitiva brister.

Enligt Jacobsen (2007:204) är det skäl för personlig intervju vid:

- Komplexa enkäter och problemställningar
- Viktigt att få med respondenter som kan ha svårigheter att själv fylla i en enkät.

Enkät B som är relativt sluten till sin karaktär, Jacobsen (2007:48), betyder att det är frågor med fasta svarsalternativ i bestämd ordningsföljd, har också gjorts lite mera öppen med följdfrågan; ”för att”, för att undvika skapa en bestämd uppfattning om vad som undersöks och ge respondenten en möjlighet till vidare yttrandet för att noggrannare förklara sitt svar. ”*Man ska undvika att skapa sig någon bestämd uppfattning om vad man letar efter eftersom det kan leda till att man bara får syn på det man på förhand bestämt sig för att se och att man bara därmed får sina antaganden bekräftade*”, Jacobsen (2007:49).

På båda enkäterna är de olika påståendena anknutna till förutfattade värddimensioner enligt de som framstår i referensramen ValMO och de är: konkreta-, sociosymboliska-, och självbelönande värddimensionen. Senare i arbetet hänvisas dessa värddimensioner som förutfattade värden.

Genom egna ord kunde respondenten svara vidare på det utarbetade formuläret (B). Där hade tillsatts en möjlighet för intervjupersonen att uttrycka sig vidare med ord efter varje påstående. Dels för att se om det uppstår konflikter i värdeupplevelsen hos de förutfattade värden anknutna till påståendet samt att ge intervjupersonen en möjlighet att motivera varför de olika påståenden är utav ett visst värde. Ifall faktorn tillhörande det förutfattade värdet enligt respondenten har en annan innebörd som kategoriserar den i en annan värddimension är det bra att det finns en möjlighet till vidare förklaring för att utesluta

förutfattade meningar. Enligt Jacobsen (2007:33) är de förutfattade meningarna ett resultat av en livslång socialisering under vilken vi lär oss att betrakta världen på vissa sätt och att barn från olika familjer får olika sätt att se på världen då de i skolan får insikt i andra sätt att se verkligheten medan högre utbildning ofta är en träning i att fokusera starkt på något och bortse från något annat.

Under undersökningstillfället med klienten bandades också sessionen med klientens samtycke (bilaga 4) för att ha möjlighet att återgå till undersökningstillfället ifall något behövdes bekräftas efteråt.

4.3 Analys

Bearbetningen av materialet kom att ske som en analys, där man växlar mellan delar och betraktar delarna i en större helhet (Jacobsen 2007:135), då resultaten kan användas vidare individuellt för klientens personliga vårdplan och skapa en riktlinje för arbetsverksamhetens utveckling i framtiden.

Informationen som samlades via frågeformulär bearbetades efter att all nödvändig data samlats. Resultaten framställdes i tabeller där det klart och tydligt framkommer vilka slutresultaten är. Resultaten blev som procent då deltagarantalet är relativt lågt och framkom som tydligaste i denna form. Det finns också möjligheten att använda dessa resultat från enkät intervjuerna i samband med att klienternas vårdplaner uppdateras och då blir det enskilda resultatet det signifikanta, men detta endast med klientens samtycke förstås (samtyckes för vidareanvändning som bilaga 5). Ifall det rådde otydlighet inom något område angående svaren eller resultaten kom dessa att dubbel granskas vid behov. Upplevelsegraden på de olika påståendena mäts med hjälp av en likertskala som mäter respondentens upplevelsenivå utav den förutfattade värdedimensionen på en skala 1 – 7.

Öppna svar analyserades med deduktiv innehållsanalys där ValMO ligger som bas för analysen och för att definiera vilket värde man kan finna i svaret och om det stämmer överens med det förutfattade värdet i frågan. Analysens resultat tolkades enligt ett deduktivt förhållningssätt där man går från teorin till empirin Jacobsen (2007:53). Vid behov skrevs vissa av svaren där deltagarna fick svara med egna ord också ut som sådant. Ifall samma svar upprepades flera gånger valdes att det räckte med de som är angivna och om det rörde oklarhet, eller konflikt med det förutfattade värdet, hur svaret skall tolkas enligt ValMO. ”*Tolkningen går här utöver intervjupersonens självförståelse – vad han själv har för upplevelser av ämnet och menar med det – men förblir inom sunda förnufts förståelsekontext. Tolkningen kan alltså utgå från en vidare förståelseram än intervjupersonens egen, vara kritisk mot det som sägs och fokusera antingen på yttrandets innehåll eller på den person som fäller det*”, (Kvale 2009:231).

Enligt ValMO framkommer de olika värdedimensionerna parallellt i alla aktiviteter (Erlandsson et al. 2014:38) men vissa aktiviteter har starkare förutfattade värden än andra, t.ex. aktiviteten äta mat är relativt relevant för att hållas i liv och har ett starkt relevant konkret värde. För att ge en möjlighet till ett alternativt värde vid de olika påståendena fick deltagarna svara fritt och svaret granskades genast efteråt med deltagaren för att undvika missförstånd i tolkningen. Svaret analyserades vidare med hur ValMo.n definierar de olika värden och därmed drogs slutsatser för att bestämma konflikten som uppstod eller om alls.

För att bearbeta de procentuella andelarna till presentabla former användes statistikprogrammet Excel.

4.4 Etiska aspekter

De tre huvudprinciper som togs i beaktan angående etiska överväganden inom det humanistiska området enligt forsknings etiska delegationen togs i beaktan och de var; Respekt för den undersökta personens självbestämmanderätt, Undvikande av skador och Personlig integritet och dataskydd (Forsknings etiska delegationen).

Enligt Jacobsen (2007) skall man också operera med tre grundläggande krav som en undersökning ska försöka tillfredsställa: informerat samtycke, krav på skydd av privatlivet och krav på att bli korrekt återgiven (Jacobsen, 2007:21).

I praktiken skedde det så att deltagarna på förhand fick följebrevet (Bilaga 4) med information angående undersökningen och kontaktades personligen senare utav utföraren för att bekräfta deltagandet samt byta kontaktuppgifter så lämplig tid och plats sedan kunde bestämmas för intervjun. Insamlingen av materialet skedde i deltagarnas egna bostäder/rum för att skapa en trygg tillvaro, ingen ville ha övrig personal närvarande för vidare trygg känsla. Samtycket gick igenom innan intervjun började och samtyckesblanketten skrevs under. Alla frågor granskades innan och efter den utförda intervjun och kunde ännu granskas senare då det också bandades in. All data har endast varit tillgänglig hos arbetsutföraren och det inspelade materialet fördes över efter inspelning till ett externt minne som inte varit kopplat under tid då datorn varit kopplad till ett nätverk.

Inom arbetet följdes uppdragsgivarens regler och riktlinjer för etiskt korrekt arbete (Bilaga 3).

Eftersom undersökaren var närvarande vid enkätifyllnaden såg denne till att frivillighetsprincipen fortfarande gällde under tillfället som kan påverkas utav växelverkan. Särskilt viktigt är det att under undersökningsprocessen försäkra sig om deltagarnas frivillighet när man undersöker människor i anstaltsförhållanden (tenk.fi).

Efter att enkät ifyllnaden börjat diskuterades inget onödigt tills tillfället var över. Detta skedde för att undvika att deltagaren påverkades utav växelverkan och eventuella oavsiktliga svarspåverkningar och att svaren blev så tillförlitliga som möjligt. Tillfället skedde i en miljö som var bekant och trygg för deltagaren. Enkäten testades på förhand med 3 deltagare som inte var relevanta för undersökningen men obekanta med aktivitetsvetenskap. Det egna beteendet under tillfället hölls så neutralt som möjligt.

5 RESULTAT

Resultat som framkom i undersökningen följer under. Resultaten har granskats och dubbelgranskats för att vara säkra på att det som framkommer stämmer. Resultaten är endast relevanta angående denna tvärsnittsundersökning och kan inte i sig användas för att generaliseras i större mått.

5.1 Arbetsverksamhet som aktivitet

I detta stycke presenteras resultatet från enkäten Oval-9. Resultaten valdes att beskrivas på följande sätt i procentuella andelar eftersom det beskriver bäst de olika fördelningarna bland de upplevda värden i grupper och varje upplevelsepåstående med värdeanknytning skilt för sig. Procentandelarna som syns på tabellerna är poängandelarna utav den totala summan utav alla påståenden på enkäten. För varje upplevelsepåstående, av vilka alltid 3 påståenden är anknutna till ett av de 3 olika aktivitetsvärden, finns alla skilt utsatta på tabellerna. Också den totala procentuella andelen för varje värdedimension är skilt utsatt.

Inom resultat stycken som följer behandlas först data gällande ”arbetsverksamhet som aktivitet” utfört med Oval-9 som datainsamlingsinstrument, efter det behandlas data angående ”värdet av arbete” utifrån frågeformuläret där Oval-9 och ValMo använts som modell.

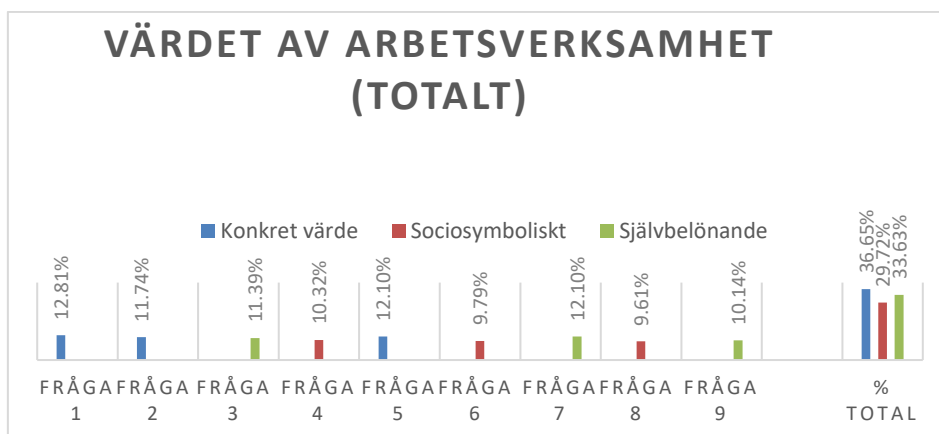
”Enkätens resultat kan summeras till ett generellt aktivitetsvärde för aktiviteten som utförts. Svarsrutorna numreras från 1 - 7, alla enskilda frågornas värde summeras och divideras med 9. Resultatet är ett generellt aktivitetsvärde, ju högre desto starkare värdeupplevelse är kopplad till det som utförts.

Enkäten reflekterar även de tre värdedimensionerna var för sig” (Oval-9, Bilaga 1).”

Frågorna 1 – 9 för Oval-9 samt vilket uppskattade värde de tillhör

När jag gör denna aktivitet:

1. ... utför jag något som känns nödvändigt. (Konkret värde)
2. ... blir jag bättre på något. (Konkret värde)
3. ... kopplar jag av. (Självbelönande värde)
4. ...ger jag olika känslor utlopp (Sociosymboliskt värde)
5. ... får jag uppskattning. (Konkret värde)
6. ... uttrycker jag en viktig del av mig själv. (Sociosymboliskt värde)
7. ... känner jag glädje och/eller njutning. (Självbelönande värde)
8. ... gör jag något som är tradition t ex i min familj eller kultur. (Sociosymboliskt värde)
9. ... blir jag så engagerad att jag glömmer tid och rum. (Självbelönande värde)

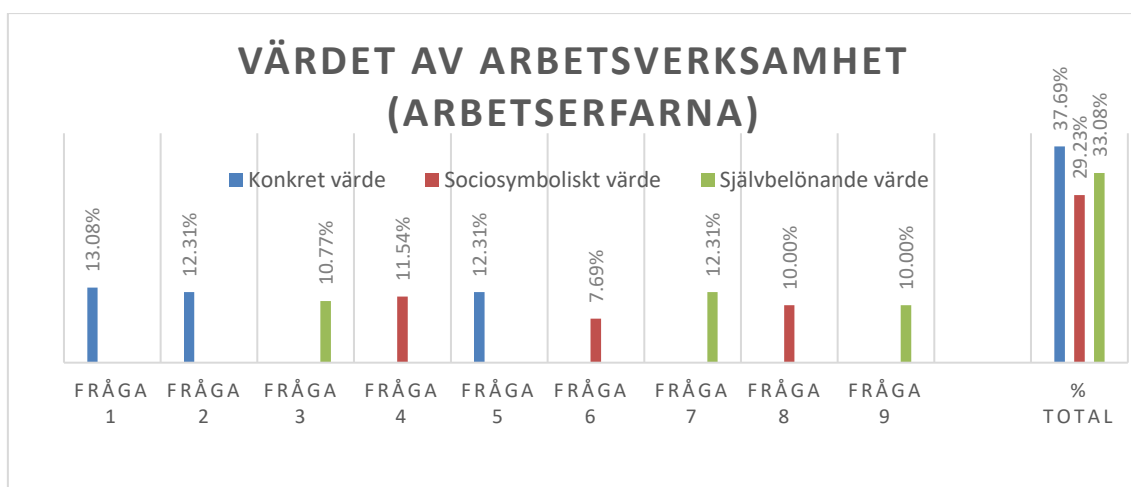

Tabell 1; över de totala värden upplevda inom arbetsverksamheten. Påståenden: 1.... utför jag något som känns nödvändigt. 2.blir jag bättre på något.3. kopplar jag av. 4 ger jag olika känslor utlopp. 5. får jag uppskattning. 6.uttrycker jag en viktig del av mig själv. 7. känner jag glädje och/eller njutning. 8. gör jag något som är tradition t ex i min familj eller kultur. 9 blir jag så engagerad att jag glömmer tid och rum.

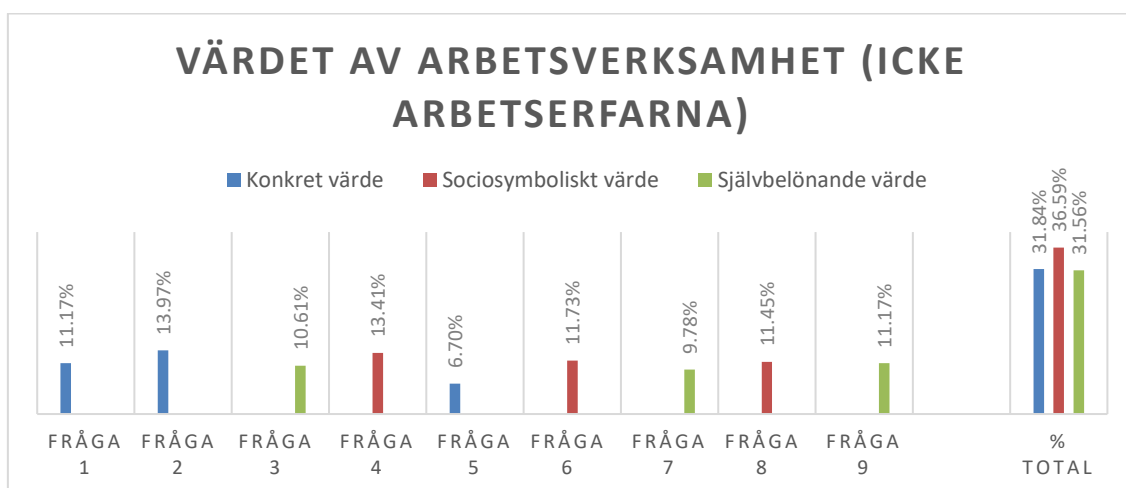
Resultaten visar att de konkreta värden, 36,65%, upplevda inom arbetsverksamheten är i topp av de tre värden i värdetriaden med en nästan 3% skillnad till de självbelönande värden som fick 33,63%. Sociosymboliska värden kom på sista plats med 29,72% av de totala poängen från formulären.

5.1.1 Jämförelse av resultaten i Oval-9

Denna jämförelse utfördes för att se om det fanns en avsevärd skillnad på de upplevda värden inom arbetsverksamheten mellan de som hade erfarenhet från arbetslivet före arbetsverksamheten och de som inte hade. Detta gjordes för intresset av hur erfarenhet påverkar upplevelser och värden

Tabell 2; över de tidigare arbetserfarnas upplevda värden inom arbetsverksamhet. Påståenden: 1. ... utför jag något som känns nödvändigt. 2. blir jag bättre på något. 3. kopplar jag av. 4. ger jag olika känslor utlopp. 5. får jag uppskattning. 6. uttrycker jag en viktig del av mig själv. 7. känner jag glädje och/eller njutning. 8. gör jag något som är tradition t ex i min familj eller kultur. 9. blir jag så engagerad att jag glömmet tid och rum.

Tabell 3; över de icke arbetserfarnas upplevda värden inom arbetsverksamhet

Resultaten av denna jämförelse visar vissa intressanta skillnader som närmare diskuteras under rubriken resultatdiskussion. Hos de erfarna var de konkreta värden klart i topp med 37,69% vs 31,84% hos de icke erfarna följt av självbelönande värden 33,08% och sociosymboliska värden 29,23%. Hos de icke erfarna var de sociosymboliska värden i topp med 36,59% med en jämn kamp om den andra placeringen som de konkreta värden tog med en liten marginal, 31,84% jämfört med självbelönande värden på 31,56%.

5.2 Värdet av arbete

Med denna enkät ville framställas en uppfattning om just vilka upplevelser och värden från värdetriaden som klienten anser vara viktiga för dem personligen angående arbete generellt som en aktivitet och vilka faktorer/värden som lockar till arbete. Även om modellen för det använda frågeformuläret är utav Oval-9 har påståenden bytts ut för att konkretisera och simplificera komplexiteten av formuläret.

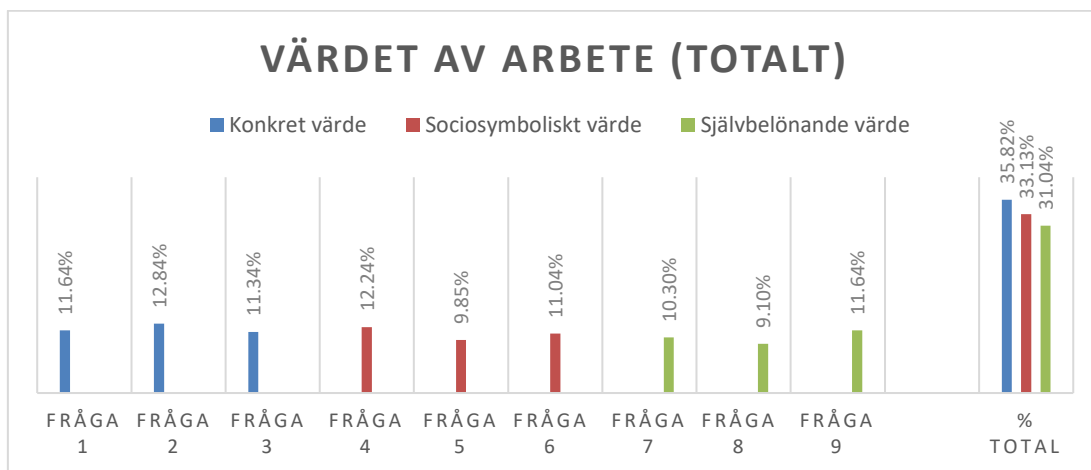
Enkätens resultat kan även här summeras till ett generellt aktivitetsvärde, men denna gång specifikt för aktiviteten arbete. Svaren numreras från 1 - 7, alla enskilda påståendens värde summeras och divideras med 9. Denna enkät ger dock respondenten möjligheten för vidare kommentar vid varje påstående. Resultatet är ett generellt aktivitetsvärde för aktiviteten arbete.

Frågorna i ordningen 1 – 9 samt vilket uppskattade värde de tillhör:

ARBETE ÄR AV VÄRDE FÖR MIG ATT:

1. Att få en lön (Konkret värde)
2. Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen (Konkret värde)
3. Att jag får socialt umgänge (Konkret värde)

4. Att vara en del av ett arbetsgång värde)	(Sociosymboliskt värde)
5. Att jobba inom en bransch som man värderar värde)	(Sociosymboliskt värde)
6. Att vara en del av det arbetande samhället värde)	(Sociosymboliskt värde)
7. Att jobbet är lätt värde)	(Självbelönande värde)
8. Att jobbet är utmanande värde)	(Självbelönande värde)
9. Att det finns en möjlighet att utveckla sig värde)	(Självbelönande värde)

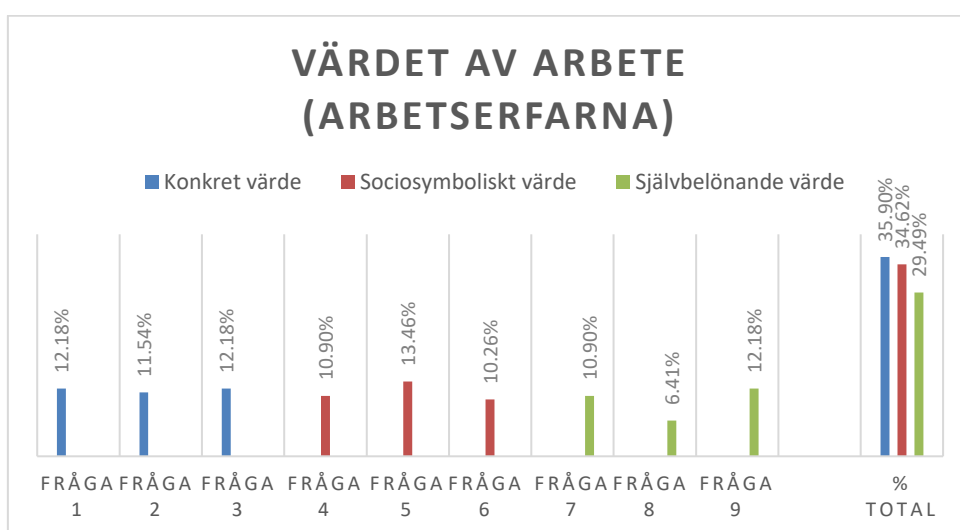

Tabell 4; över uppfattade värden angående värdet av arbete, generellt sett. Påståenden: 1. Att få en lön. 2. Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen. 3. Att jag får socialt umgänge. 4. Att vara en del av ett arbetsgång. 5. Att jobba inom en bransch som man värderar. 6. Att vara en del av det arbetande samhället. 7. Att jobbet är lätt. 8. Att jobbet är utmanande. 9. Att det finns en möjlighet att utveckla sig.

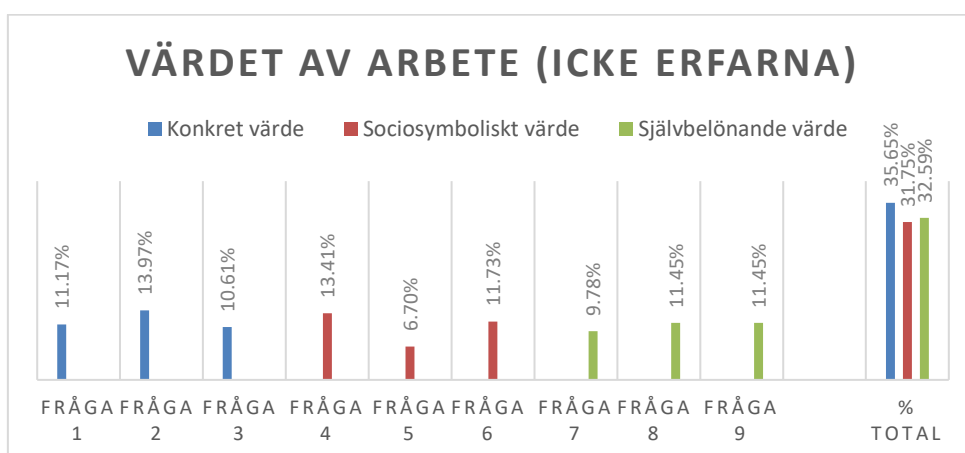
Resultaten från undersökningen värdet av arbete har samma toppresultat som undersökningen värdet av arbetsverksamhet, dvs att det konkreta värdet fick mest poäng, denna gång med en andel av 35,82%. Det sociosymboliska värdet följde på andra plats med 33,13% och det självbelönande värdet på tredje plats med 31,04%.

5.2.1 Värdet av arbete; Arbetserfarna vs icke arbetserfarna.

Denna jämförelse utfördes igen för att se om det fanns en skillnad på de förutfattade värden utav arbete som aktivitet, mellan de som hade erfarenhet från arbetslivet före arbetsverksamheten och de som inte hade. Detta för intresset av hur erfarenhet kan påverka värden jämfört med förutfattade sådana. Mängden deltagare var endast sju i hela snittundersökningen med fördelningen 3 vs 4 så svaren kan inte i någon mån generaliseras men ger en liten tydelse till hur det kunde skilja sig mellan de två olika grupperna.

Tabell 5; över arbetserfarnas uppfattade värden angående värdet av arbete. Påståenden: 1. Att få en lön. 2. Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen. 3. Att jag får socialt umgänge. 4. Att vara en del av ett arbetsgång. 5. Att jobba inom en bransch som man värderar. 6. Att vara en del av det arbetande samhället. 7. Att jobbet är lätt. 8. Att jobbet är utmanande. 9. Att det finns en möjlighet att utveckla sig.

Tabell 6; över icke arbetserfarnas uppfattade värden angående värdet av arbete.

Resultaten av denna jämförelse visar små skillnader. Hos de erfarna var de konkreta värden i topp med 35,90% vs 35,65% hos de icke erfarna, följt av sociosymboliska värden 34,62% och självbelönande värden 29,49%. Hos de icke erfarna var också de konkreta värden i topp med 35,65% med en jämn kamp om den andra placeringen som de självbelönande värden tog med en liten marginal, 32,59% jämfört med sociosymboliska värden på 31,75%.

5.3 Värdet av arbete, kommenterat

I detta stycke presenteras resultatet från enkät (B). De egna motiveringarna till de påståenden som ingick i enkät (B) har sammanfattats under tre olika rubriker. Den första, andra och tredje rubriken: "Att få en lön", "Att jag får socialt umgänge" och "Det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen" belyser på vilket sätt de intervjuade för fram aktiviteternas konkreta värde. Den fjärde, femte och sjätte rubriken "Att vara en del av ett arbetsgäng" och "Att jobba inom en bransch som man värderar" och "Att vara en del av det arbetande samhället" belyser det sociosymboliska värdet. Den sjunde, åttonde och nionde rubriken: "Att jobbet är lätt", "Att jobbet är utmanande", "Att det finns en möjlighet att utveckla sig", belyser det självbelönande värdet.

Följande svar på de olika punkterna har valts ut då de beskriver respondenternas motiveringar väl. Varje motivering presenteras med ett citat vilket på följs av en siffra inom parentes. Denna siffra anger det värde påståendet kopplar till. Värdet är angivet på en likertskala där det minsta värdet för upplevelsen av värdet kopplat till påståendet beskrivs med 1(lite) och det största värdet för värdeupplevelsen med 7(mycket). Svaren har kommenterats både då de bekräftar de förutfattade värdedimensionerna; konkret, sociosymboliskt och självbelönande, till de olika påståendena och när de står i konflikt med de förutfattade värdeupplevelserna.

Att få en lön

(Konkret värde)

-”rahaa elämiseen ei ole koskaan liikaa”. (7)

-”se ei ole pääasia, työtoiminta auttaa strukturoimaan arkipäivää ja tuo sisältöä”. (4)

-”kaikki ylimääräinen on aina tervetullutta, kun alkuperäinen lähtökohta on ei ylimääräistä”. (7)

I de ovanstående citaten framstår det konkreta värdet i form av att det aldrig finns tillräckligt med pengar att leva och att det är välkommet med mera pengar. I det andra av citaten kan man tolka hur det inte är pengar som är som anses vara det viktigaste av värde i aktiviteten utan innehållet det hämtar och hur det hjälper att strukturera vardagen vilket i sig också är ett av de förutfattade konkreta värden på formuläret. I det tredje får man igen bekräftelse på hur pengasituationen kan vara dålig för människor med en permanent sjukdom som hindrar normala inkomstkällor som tex. vanligt lönearbete och därför ger ett starkt konkret värde.

Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen (Konkret värde)

-”rutiinit ovat tärkeitä, ettei diagnoosi vie mukanaan”. (7)

Detta svar diskuterades vidare med deltagaren efteråt och hen menade att diagnosen m.a.o. sjukdomen lätt tar överhand över det som är verkligt och det är viktigt med rutiner som håller ”huvudet i styr”. Här framkommer också det konkreta värdet på ett bra sätt som något påtagligt.

Att jag får socialt umgänge

(Konkret värde)

-”elämäntilanne -> jos ei jaksaa muuten ylläpitää niin työn kautta entistä tärkeämpää”. (7)

-”undvika ensamhet”. (7)

-”viktigt då man trivs på jobbet”. (4)

Här är det konkreta värdet också väldigt tydligt i de två första citaten, där framstår hur viktigt det sociala umgänget upplevs och upplevs desto viktigare när de egna

resurserna inte ger efter att orka vara social på fritiden. Det tredje citatet hämtar en annan synvinkel då det sociala genom arbete inte nödvändigtvis behövs upplevas lika värdefullt om en helhetlig trivsel inte är upplevd inom aktiviteten.

**Att vara en del av ett arbetsgäng
värde)**

(Sociosymboliskt-

-”olla osa tiimiä; meidän duuni. Kaikki tietää mitä tekevät”. (7)

Här beskrivs ett textboksexempel där det hämtar ett värde i sig genom att känna ett tillhörande till en subgrupp, i detta fall som ett arbetsteam.

-”arbetsgänget har man lärt sig att lita på”. (7)

Vid ovanstående kommentar syftar deltagaren på att man kan lita på de man lärt sig känna. I och med detta kan man också tolka det som ett konkret värde.

-”yksinäinen työrooli ei ole pahasta”. (5)

-”känna att man hör någonstans”. (3)

Dessa båda kommentarer ovanför är ett bra exempel där deltagaren inte nödvändigtvis behöver värdera upplevelsen som betydande för sig själv men kan tänka sig upplevelsens värde för andra och överlag.

Att jobba inom en bransch som man värderar

(Sociosymboliskt värde)

-unelma, realiteetti ei aina yhdy. (7)

-työ kuin työ. (4)

Denna fråga var den svåraste att tolka för vissa deltagare, skilja på vad man värderar och vad man tycker om att göra. Det man tycker om att göra syftar mer på en direkt tillfredsställelse vilket igen länkas starkare till självbelöning.

Att vara en del av det arbetande samhället

(Sociosymboliskt värde)

-jos on yksin muutenkin, niin entistä tärkeämpää että ei tunne itsensä ulkopuoliseksi. (7)

Igen ett bra exempel hur en sjuk kan känna sig ensam och utanför men genom arbetet hitta en samhörighet med andra. En konkret värdeupplevelse är också när en aktivitet bidrar till att en negativ konsekvens uteblir, så här kan man relatera till den konkreta värdedimensionen.

-man känner sig viktig o drar sitt strå till stacken. (6)

I och med att deltagaren känner sig viktig tack vare aktiviteten kan man koppla det till att det upplevs en mening i vardagen genom en tillhörighet till ”stacken”.

-tuntee olevansa osa yhteiskuntaa. (6)

En känsla av samhörighet till samhället. Ett textboksexempel utav det sociosymboliska värdet, ”.

Att jobbet är lätt

(Självbelönande värde)

-voi keskittyä tai ei niin homma hoituu kun on helppoa. (7)

-bra när det är lätt och varierande. (5)

Ett självbelönande värde upplevs även om de egna resurserna är begränsade tack vare att uppgiften är lätt att utföra. Variationen nämns också som en positiv aspekt för upplevelse av det självbelönande värdet inom arbetsaktiviteten.

-helpompi aloittaa, kun ei ole liian vaikeeta. (5)

Att det är lätt att börja med en aktivitet gör automatiskt tröskeln lägre för initiativtagandet och upplevelsen av det självbelönande värdet är anknutet till aktiviteter som varken är utmanande eller kräver särskilt mycket användning av förmågor.

Att jobbet är utmanande

(Självbelönande värde)

-ei hektistä tai kiireistä. (1)

-variation, inte blir för enformigt (5)

-sen mukaan kun työtä oppii. (5)

-että vastaa potentiaalia. (4)

Kommentarerna är bra exempel på olika former hur självbelöningen upplevs vid olika utmaningar eller vid olika egenskaper utav arbete. Här kan utmaningen vara självbelöande när den är frånvarande, motsvarar förmågan, ger variation och när den stiger i takt med egen utveckling. Se följande påstående analys för vidare tolkning.

Att det finns en möjlighet att utveckla sig

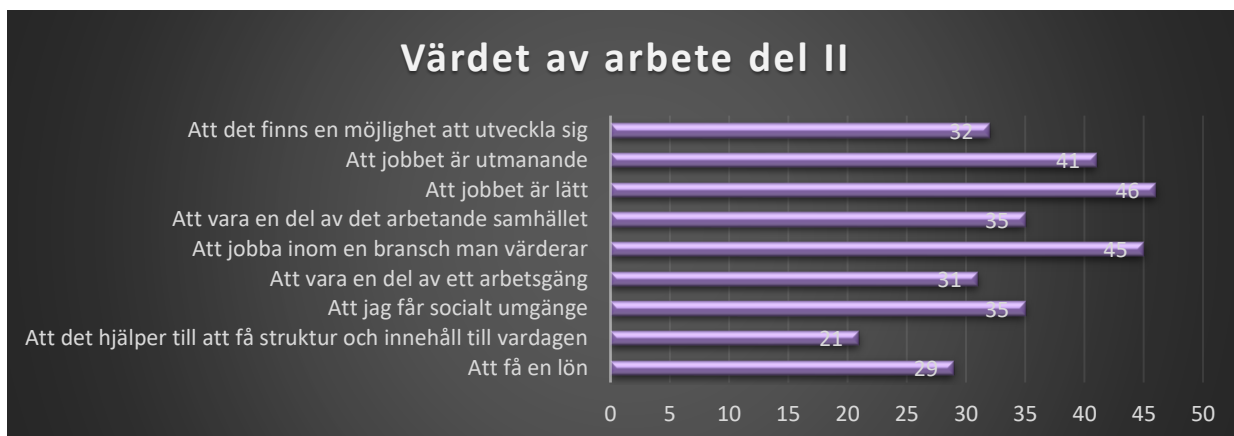
(Självbelöande värde)

-että ei jumitu. (7)

Här framkom det utav deltagaren hur lätt det är att fastna, i tankar, livsskeden, rutiner osv. men viktigt att ha en möjlighet att gå vidare, vare sig det gäller att utvecklas inom en arbetsaktivitet eller livssituation. Detta kan också tolkas som ett konkret värde då värdet i respondentens egna ord är att man inte fastnar.

5.4 Värdet av arbete del II

På formuläret Värdet av arbete fanns det även en del II där jag bad deltagarna att numrera de olika påståenden i ordningen 1 (viktigaste) till 9 (minst viktig). Det möjliga minimivärdet för ett påstående är 7 och maximumvärdet 63.

Tabell 7; över påståenden anknutna till värdetriaden.

Värdet av arbete del II visar direkt rangordningen på de olika påståendena utan att de är förknippade till det förutfattade värdet. Med dessa resultat kan man vidare jämföra om det framstår skillnader mellan påståendena när de kopplas till ett värde eller när de framstår som påståenden som är satta i en ordning viktigaste till minst. I del II har den totala summan, utav alla respondenter, för varje påstående angivits.

I värdet för arbete del I enligt påståendenas värdeupplevelse blev påståendena enligt procentuell fördelning i följande ordning från högsta procentuella andel till minsta; 2, 4, 1 och 9 (delad plats), 3, 6, 7, 5, 8.

Påståenden: 1. Att få en lön. 2. Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen. 3. Att jag får socialt umgänge. 4. Att vara en del av ett arbets-gång. 5. Att jobba inom en bransch som man värderar. 6. Att vara en del av det arbetande samhället. 7. Att jobbet är lätt. 8. Att jobbet är utmanande. 9. Att det finns en möjlighet att utveckla sig.

På del II blev rangordningen av påståendena i följande ordning från viktigaste till minst viktig; 2, 1, 4, 9, 3 och 6 (delad plats), 8, 5, 7.

5.5 Sammanfattning av resultat

Som resultaten visar är det de konkreta värden som dominerar inom alla delar inom denna undersökning förutom hos de icke erfarnas jämförelse del utav arbetsverksamheten som aktivitet. Där är det de sociosymboliska värden som är i topp. Detta är ett resultat som

kan tyda på att en arbetsverksamhet ger ett större upplevt symboliskt värde för deltagarna som inte tidigare deltagit i arbetslivet än de konkreta eller självbelönande värden.

På delen ”värdet av arbete” skiljer sig inte värddimensionerna avsevärt men ett resultat som avstod märkbart var det sociosymboliska påståendet #5 ”att jobba inom en bransch man värderar”. Här uppstod en ca 7% skillnad mellan de olika grupperna erfarna och icke erfarna till fördel för de erfarna. Detta kunde tyda på att erfarenhet inom arbetslivet skapar en viss värdesättning för det egna intressets inverkan på meningen utav utfört arbete jämfört med de oerfarnas upplevda mening och värde i en sociosymbolisk stolthet utav att kunna säga att de är nöjdare med att kunna kalla sig en del av ett arbetande samhälle.

Andra skillnader som framkom var att de oerfarna visade ett större självbelönandevärde för att arbetet skall vara utmanande med en 5% skillnad, 11,45% jmf med 6,41% hos de erfarna. En annan avvikelse mellan de erfarna och oerfarna var i de konkreta värden där de erfarna värdesatte ”att få en lön” som mest värdefullt jämfört med att de oerfarna ansåg att påståendet för det konkreta värdet ”att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen” var mest värdefullt.

Värdet av arbete del I och II jämfördes också. Båda delar hade samma påståenden men del I bestod av det upplevda värdets procentuella andel utav den totala summan och del II beskrev rangordningen på påståendena och resultatet bestod av de sammanslagna rangordnings numreringarna, 1 - 9, utav alla sju deltagare.

Här framkom vissa små skillnader men med små marginaler i poängen och de procentuella andelarna. Helheten visar att långt samma resultat har nåtts i båda och svaren kan anses vara pålitliga. En jämförelse av detta slag lämpar sig bättre i en studie utav större magnitud där marginalerna mellan svaren blir mindre avgörande tack vare en ökad mängd svar.

6 METODDISKUSSION

Man vill ha resultat som mäter det man är intresserad av och som man kan lita på, Jacobsen (2007:13), så når man pålitlighet och trovärdighet. Tanken bakom arbetet är att resultatet skall gynna alla deltagare så det strider inte emot någons intresse att ljuga på svaren. Största hotet för pålitligheten och trovärdigheten är att klienten missförstår syftet med undersökningen och de ställda frågorna. För att undvika detta förklarades syftet och den bakomliggande grunden på den nivå som var nödvändig för utförandet av intervjun.

Urvalet av deltagaren lämpade sig perfekt för denna undersökning då större delen bor självständigt och har förutsättningar för en mera självständig arbetsframtid. Samt hade alla en erfarenhet inom arbetsverksamheten under längre tid än sex månader. Eftersom bland deltagarna fanns sådana med en erfarenhet av självständigt arbete gav det möjligheten för jämförelse av erfarna med oerfarna, vilket gav en större bredd på detta arbete.

Ursprungligen fanns det ingen tanke om att jämföra erfarna och oerfarna deltagare men eftersom möjligheten öppnade sig tog jag tillfället till godo, dels för att det kändes som att det gav mer innehåll och dels för att informationen var av intresse och den fanns till förfogande.

De använda enkäterna ”Oval-9” och det utarbetade ”värdet av arbete” fungerade i helhet bra som instrument för undersökningen. Metoden som användes med enkät utförd som intervju som insamling av svar fungerade bra eftersom den används för att mäta mängden av ett värde av ett påstående på en skala samt ger möjlighet för kommentar där det går att framföra ett svar som kan analyseras om svaret står i konflikt med det förutfattade värdet för påståendet i fråga men, det kräver att den som utför datainsamlingen är till 100% säker på innehållets betydelse för möjlig vidare förklaring av olika påståenden på formulären, för de kan vara svåra att förstå för personer som saknar erfarenhet inom aktivitetsvetenskap och utan den vetenskapen kan det lätt ske misstag och förbryllande situationer utav innehållet i de olika påståenden.

Utmaningar finns också i tolkningen och analysen av svaren eftersom flera påståenden kan innehålla flera värddimensioner vilket innebär att det utarbetade formulärets (B) påståenden bör vidare bearbetas för att påståendena skall framstå som tydligare ifall det endast söks det förutfattade värdet utan möjlighet för vidare konflikt av detta. Speciellt påståendet: *att jobba inom en bransch man värderar* och *att vara en del av ett arbetsgång* var påståenden där det framkom olika värddimensioner. Så för att få svar som specifikt bekräftar den värddimension som söktes utan att det finns rum för missförstånd, bör påståendena vidare bearbetas eller möjligtvis förklaras ännu mer specifikt.

Det utarbetade formuläret testades innan den egentliga undersökningen i tre olika situationer där det inte uppstod situationer som orsakade tvivel på instrumentets förmåga att fungera som datainsamlingsinstrument. Datainsamlings- och analysmetoden fungerade bra, då referensramen gav en färdig produkt utarbetad för datainsamling relaterad till referensramen och lätt kunde användas för att tolka de öppna svaren. De procentuella bearbetningarna med hjälp av statistikprogrammet excel fungerade bra och var relativt lättanvänt för att forma data utav upplevelsemängd till en presentabel form som procentuella andelar i diagram.

Tillförlitlighet och relevans enligt Jacobsen (2007:102): *något som etableras genom samspel över tid eller något som kan förknippas med väletablerade institutioner*. Då jag jobbat med arbetsverksamheten jag använde för undersökningen var tilliten till mig utav klienterna och vice versa, etablerad sedan tidigare. Samma gällde personalen på boendet. Ifall klienter jag inte varit i kontakt med sedan tidigare inte kände tillit för mig kunde den verifieras utav andra klienter och personal tillhörande boendet. Samt vid behov kunde övrig personal vara närvarande vid undersökningstillfället för att skapa en trygg och tillitsfull känsla för klienten.

De etiska principerna som nämns tidigare i stycket 4.4 "Etiska aspekter" användes och inga situationer uppstod där integriteten kränkts eller inte bevarats. Det uppstod inte några farosituationer heller. Allt material hemlighölls från utomstående och gavs ingen chans

att läckas. Den egna förmågan att fungera som insamlare av information var relativt bra men kunde finslipas vid behov. Små staplingar framstod vid intervjutillfällena där det ibland framstod som utmanande att förklara innebörden vid olika påståenden utan att vara ledande och ta tidigare information till godo, som har anskaffats tack vare att respondenterna ifråga var bekanta från tidigare. Även en viss amatörism kunde man upptäcka hos sig själv i hela utförandet då helheten levte allt under ide-, plan-, och slutskede och ändrat längs med arbetet till en helhet som hittade sin form först mot slutet av hela processen.

7 RESULTATDISKUSSION

Syftet med detta arbete var att undersöka hurdana värden deltagare i arbetsverksamheten för personer med mental ohälsa upplever, samt vilket/vilka värden som lockar till att delta i verksamheten. Detta uppnåddes bra med de 2 olika enkäterna; *Oval-9* och det utarbetade *Värdet av arbete*. I styckena som följer diskuteras resultaten förknippande till de påståenden som ställdes i detta arbete.

7.1 Arbetsaktiviteterna i relation till de olika värdena?

Denna fråga svarades med hjälp av enkäten *Oval-9*. Eftersom enkäten är utarbetad för att samla in information om upplevelser från de tre olika värddimensionerna i en aktivitet, var den perfekt lämpad för denna uppgift. Här uppstod de konkreta värdena i topp med 36,65% utav den totala upplevelsemängden för alla värddimensioner, med en knapp 3% marginal till de självbelönande värden. Detta resultat stämmer bra ihop med vad Bryson et al. (2002) nådde i sin studie där lönen som konkret värde gav en ökad mängd deltagande och hämtade med sig ökade och förbättrade sociala relationer. Så man kan säga att ett konkret värde kan hämta med sig flera konkreta värden.

Bryson et al. (2002) nådde ett slutresultat där lönen som konkret värde gav motivering till ökad mängd deltagande inom arbete och i sin tur hämtar ökade och förbättrade sociala

relationer. Detta kunde förklara varför det konkreta värdet i sig är i topp eftersom deltagarna i arbetsverksamheten till största del består av sådana personer som lever på en sjukpension som sällan lämnar en massa överlops finanser för levandet, som inkluderar sociala aktiviteter av olika slag.

Det självbelönande värdet som var på andra plats förknippade Beijerholm & Eklund (2007) till en dimension inom mental hälsa där de påpekade hur graden av engagemang i aktivitet påverkade välmåendet. Leufstadius et al. (2009) kom långt till samma resultat som Beijerholm & Eklund (2007) när de undersökte ”meaningfulness” inom arbetet som aktivitet hos klienter med permanent mental sjukdom.

Där framkom hur det upplevs sociokulturella värden som, att vara en del av samhället i och med att man har en roll inom en arbetsgemenskap, vilket kan jämföras med den sociosymboliska värddimensionen som också upplevdes till relativt hög grad bland deltagarna, även om det platsade som tredje, knappt 7% mindre än de konkreta och knappt 4% mindre än de sociosymboliska värddimensionerna.

7.2 Vilka värden bidrar till att göra arbetsverksamheten mera lockande?

Resultaten från undersökningen värdet av arbete, enkät B (Bilaga 2), hade samma ordning på resultaten angående värddimensionerna, som undersökningen värdet av arbetsverksamhet, enkät A (Bilaga 1), dvs att det konkreta värdet fick mest poäng, denna gång med en andel av 35,82%. Det sociosymboliska värdet var på en andra plats med 33,13% och det självbelönande värdet fanns på tredje plats med 31,04%. Även om ordningen på värddimensionerna är den samma blev de procentuella skillnaderna aningen mindre. Av detta resultat kan man dra en slutsats att värddimensionerna ganska långt upplevs i samma proportioner som värddimensionerna framstår som lockande, vilket i sig är ett resultat som framstår som optimalt, åtminstone angående denna undersökning.

Deltagarnas kommentarer på enkät B motsvarar bra det som Eklund & Leufstadius (2007) tar upp i sin artikel där de poängterar hur en aktivitet är attraktiv mer genom hur den är upplevd än hur den är utförd. Bryson & al (2002:252) nådde ett slutresultat där lönen som konkret värde gav motivering till ökad mängd deltagande inom arbete och i sin tur hämtade ökade och förbättrade sociala relationer. Här kan man tänka sig att det konkreta värdet hämtar med sig bitar av de andra värden sociosymboliskt och självbelönande då det totala resultatet gav en ökad nivå på QL skalan (quality of life scale) de använde. Detta stämmer också bra överens med det Erlandsson & Persson (2014:35 - 45) beskriver när de nämner hur de olika värdedimensionerna går in i varandra även om vissa aktiviteter specifikt domineras av en viss värdedimension framför de andra.

Utifrån dessa resultat som facit kunde man se att arbetsverksamheten kunde utvecklas i en riktning där social kompetens kunde understödjas ännu mer. Att man kunde försöka skapa aktiviteter där kompetens kunde motsvara krav och att det finns rum för personlig kompetens förbättring i delområden som; sociala-, utförande- och koncentrationsförmågor. För att skapa en utveckling i denna riktning skulle det kräva mera resurser för verksamheten ifråga än i dagens läge och ifall den finansiella delen blir understödd kan verksamheten väl utvecklas för att möta deltagarnas behov mer individuellt. Det som dock är ett frågetecken hur bra en arbetsinriktad rehabilitering fungerar på deltagare som tagit del i arbetsverksamheten ifråga en längre tid och eventuellt på sätt institutionaliserats, då Kirsh & al. (2005) påstår att det är viktigt att börja med den i ett tidigt skede utav rehabiliteringen.

Ser man på *Värdet av arbete del II* och hur de olika påståendena anknutna till värdeupplevelser framkommer i rangordning märker man att det dock inte är så svart och vitt som helheten påstår. På del II är det två påståenden anknutna till det konkreta värdet i topp men följs sedan av ett sociosymboliskt och därefter ett självbelönande påstående. Av dessa resultat att döma är det de olika värdeupplevelserna i sig, som enskilt framstår som mer eller mindre lockande och inte nödvändigtvis alla upplevelser automatiskt förknippade till en värdedimension. Enligt detta resultat kan man då påstå att det krävs ett perspektiv med focus på de enskilda värdeupplevelserna hellre än värdedimensionerna som

helheter för att undersöka noggrannare vad som bidrar till att göra arbetsverksamheten mera lockande.

Ifall den enskilde arbetsverksamhetsdeltagaren senare kommer till ett skede då det blir aktuellt med en självständigare arbetsplats, måste man enligt Kirsh & al (2005) ändå se ur ett bredare perspektiv på vad som gör en lyckad arbetsplats i längden och inte endast de upplevelser och faktorer som lockar till arbete.

Med dessa resultat och skriftliga svar som framkom på formuläret hänvisar det till att arbete och arbetsverksamhet är betydligt viktigare än endast kompensation för utfört arbete. Att det hämtar innehåll i vardagen, en känsla utav att vara en del av det arbetande samhället, socialt umgänge i tider då det är tungt eller omöjligt att vara social på egen hand. Av svaren kan man också tyda på hur det finns en plats för att arbete gärna får vara utmanande men anpassat till de resurser som en person har till förfogandet och gradvis enligt hur den egna kapaciteten ökar får gärna graden på utmaningen öka. Man kan också tyda hur viktigt det är för vissa att känna en gemenskap i en grupp där det finns personer med gemensamma erfarenheter och såvida få ett innehåll i sitt liv som de kan diskutera då det är brist på annat innehåll.

7.3 Värdeupplevelseskillnader mellan erfarna och oerfarna deltagare

Skillnaderna mellan de erfarna och oerfarna i hur de upplever de olika värdedimensionerna inom arbetsverksamheten var som följande; de erfarna har den konkreta värdedimensionen på första plats, 37,69%, upplevde den självbelönande värdedimensionen näst mest, 33,08% och minst upplevdes den sociosymboliska värdedimensionen 29,23%.

Hos de oerfarna var det den sociosymboliska värdedimensionen som upplevdes mest med 36,59% och den konkreta värdedimensionen på andra plats, 31,84%, med en knapp marginal till den självbelönande värdedimensionen, 31,56%.

Skillnader mellan erfarna och oerfarna tyder på att de som har erfarenhet inom arbetslivet värderade det konkreta värdet lön, över det sociala umgänget man fick genom arbetsverksamheten, hade mindre krav på utmaningar i arbetet än de oerfarna och möjligtvis genom erfarenhet nått en nivå där förväntningar var mindre än hos oerfarna.

Resultaten i jämförelsen erfarna vs oerfarna angående värdet av arbete, enkät II (bilaga 2), visar små skillnader.

Hos de erfarna var de konkreta värden i topp med 35,90% vs 35,65% hos de icke erfarna, följt av sociosymboliska värden 34,62% och självbelönande värden 29,49%.

Hos de icke erfarna var också de konkreta värden i topp med 35,65% med en jämn kamp om den andra placeringen som de självbelönande värden tog med en liten marginal, 32,59% jämfört med sociosymboliska värden på 31,75%.

Enligt dessa resultat kunde man igen tyda att de som är erfarna upplever en större sociosymbolisk värdedimension än vad de självbelönande värden framkommer hos dem. Hos de oerfarna var kampen om andra och tredje plats bland värden betydligt jämnare men slutpositionerna blev desamma. En hypotes för detta kunde vara att det finns en generationsklyfta när det kommer till vad som upplevs som meningsfullt. Under praktiker och arbetsfält, i studier och medier, har jag flera gånger stött på att de äldre generationerna har en inställning till arbete som förekommer allt mindre och mindre hos de unga. En stolthet i att göra sitt arbete så gott man kan, även på bekostandet av sin egen hälsa ibland. Den yngre generationen som vuxit upp under en tid då det marknadsförs mycket hur man skall njuta av livet till det maximala och ”downshifta” osv. har en inställning till arbete att man personligen försöker få mera ur det än endast prestationen och beviset på hur

duktig man är. Detta kunde vara en förklaring till skillnaderna men som jag skrev är det endast en hypotes.

Mängden deltagare var endast sju i hela snittundersökningen med fördelningen 3 vs 4, så resultatet kan inte i någon mån generaliseras för massor men ger en liten tydelse till hur det kunde skilja sig mellan de två olika grupperna.

8 AVSLUTNINGSVIS

Genom upplevelser och erfarenheter inom arbete och aktivitet tar man fram upplevelser som stärker delområden hos klienter som kan kategoriseras enligt de olika värdena; konkret, sociosymboliskt och självbelönande. Detta stärker grunden för arbetet och bevisar att de olika värden enligt ValMO finns bland upplevda erfarenheter inom området arbete och klienter med permanenta mentala sjukdomar.

Vidare forskning för dessa områden rekommenderas enligt följande; hur stor del av de som får handikappsbidrag pga. sjukdom enligt psykiatrisk diagnos deltar i någon sort arbetsverksamhet eller arbete med stöd. Hur stort är behovet av stödd arbetsverksamhet jämfört med utbudet och vilka är alternativen i Finland. Vidare forskning utav föruppfattade värden utav arbete som aktivitet jämfört med värden upplevda i arbete som aktivitet, m.a.o. arbetserfarnas värdeupplevelse jämfört med oerfarnas. Hur de stödda arbetsaktiviteterna generellt förekommer i urbana områden och hur detta borde tolkas ur ett aktivitetsrättvist perspektiv för de som bor ruralt.

En motsvarande undersökning där deltagarna i arbetsverksamhet inom psykisk rehabilitering har intervjuats om aktivitetens värde (enligt ValMO) hittade jag inte exakt.

Ifall vidare undersökningar utfördes kunde man t.ex. spjälka upp arbetsverksamhetens olika arbetsuppgifter och upplevelser inom dessa värdedimensioner för att sedan använda ett mikroperspektiv för att analysera dem noggrannare. Makroperspektivet kunde

användas för att se hur arbetsverksamhetens historia ser ut, hur den ändrats under åren och hur den bör formas för att gynna alla involverade på bästa sätt. Så beroende på var focus av en undersökning ligger är perspektivet att ta i beaktan (Erlandsson & Persson 2014 s. 47 - 62).

Så även om arbetsverksamhet av olika slag kritiserats hårt i vårt samhälle som ett sätt att bl.a. dra nytta av människor som har det svårt och försköna arbetslöshetsprocent mm, är det långt från en absolut sanning. Under senaste praktiken inom den psykiatriska fångvården framkom också hur stora tomrum framkommer på arbetsfältet för de som behöver mera stöd och omsorg efter att arbetsverkstäder mister finansiering och de forna deltagarna lämnas vind för våg innan motsvarande verksamhet kan erbjudas eller om alls. Dessa framstår också ofta i former av olika tidsbundna projekt som i sig inte heller ger en längre kontinuitet som skulle skapa en viktig stabilitet för klienter inom den mentala rehabiliteringen. Hur de dylika tjänster i form av arbetsverkstäder m.fl. som finns bidrar med mycket annat än enbart sysselsättning. Hur personer med psykiska sjukdomar är i behov av tillämpade arbetsplatser som bidrar med meningsfullt innehåll där det är möjligt att delta oavsett begränsningar. Hur den tredje sektorns många stödpunkter måste leva i en ständig oro om finansieringar och understöd. Denna undersökning är i sin storlek minimal och på inget sätt en som kan med säkerhet generaliseras även om den når samma resultat som de använda forskningsartiklarna men, jag vågar påstå att det finns mängder av personer som kan tacka liknande ställen att de har givit dom innehåll i situationer när de behövt det som mest.

Ett stort tack till alla deltagande.

KÄLLOR / REFERENCES

- Beijerholm, U., Eklund, M. 2007. Occupational engagement in persons with schizophrenia: relationships to self-related variables, psychopathology, and quality of life. *American Journal of Occupational Therapy*, 61(1):21-32
- Burton Joan. 2010. *WHO Healthy Workplace Framework and Model: Background and Supporting Literature and Practices*. WHO Library Cataloguing-in-Publication Data. 93s.
- Bryson, Q. Lysaker, P. Morris Bell, M. 2002. Quality of Life Benefits of Paid Work Activity in Schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin*, 28(2):249-257.
- Creek, Jennifer. 2000. *Occupational Therapy and Mental Health*.
Upplaga 1. Churchill Livingstone. 545s.
- Eklund Mona, Leufstadius Christel. 2007. Relationships between occupational factors and health and well-being in individuals with persistent mental illness living in the community. *Canadian journal of occupational therapy* 74(4): 303-313
- Eklund, M. Gunnarsson, B. Leufstadius, C. 2010 *Aktivitet & Relation. Mål och medel inom psykosocialrehabilitering*. Studentlitteratur AB, Lund. Upplaga 1:3. 275s.
- Eläketurvakeskus. Työeläkkeensaajien kuukausitilasto. Tillgänglig: <http://tilastot.etk.fi/?lang=3> Hämtad 17.1.2017
- Erlandsson, L-K. Persson, D 2014. *ValMO – modellen. Ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*. Upplaga 1:4. Studentlitteratur AB, Lund. 125s.
- Facebook. Valmo-Modellen. 2017. Tillgänglig: <https://www.facebook.com/aktivitetsbaseradAT/?fref=ts> Hämtad 18.1.2017
- Findikaattori.2016. Työkyvyttömyyseläettä saaneet. Tillgänglig: <http://www.findikaattori.fi/fi/76> Hämtad 16.1.2017
- Forskningsetiska delegationen. 2014. *Etiska överväganden*. Tillgänglig: <http://www.tenk.fi/sv/etikpr%C3%B6vning-inom-humanvetenskaperna/etiska-principer> Hämtad 7.3.2017

- Hector W.H. Tsang, Kelvin M.T. Fung. 2010. Three year follow-up study of an integrated supported employment for individuals with severe mental illness. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 44:49–58
- Hillborg, H. 2013 Hur kan arbetsterapeuter främja ”empowerment”, aktivitet och delaktighet på vägen mot ett arbetsliv? Tillgänglig: www.arbetsterapeuten.se Hämtad: 1.3.2016
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Studentlitteratur. 316s.
- Jacobsen, Krag Jan. 1993. *Intervju. Konsten att lyssna och fråga*. Studentlitteratur, Lund. 219s.
- Kansaneläkelaitos. 2016. Kelan tilastollinen vuosikirja. Tillgänglig: http://www.kela.fi/tilastojulkaisut_kelan-tilastollinen-vuosikirja Hämtad 16.1.2017
- Karlsson, Magnus. 2008. *Arbetsinriktad rehabilitering vid psykiska funktionshinder*. Upplaga 1. Lund studentlitteratur. 167s.
- Kielhofner, G. 1992. *Conceptual foundations of occupational therapy*. Upplaga 1. F.A. Davis. 303s.
- Kirsh Bonnie, Lynn Cockburn, Rebecca Gewurtz. 2005. Best practice in occupational therapy: Program characteristics that influence vocational outcomes for people with serious mental illnesses. *Canadian journal of occupational therapy*. 72(5): 265-279.
- Kvale, S. Brinkmann, S. 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund studentlitteratur. Upplaga 3:1. 412s.
- Le Duc. 2011. Induktion, deduktion och abduktion. Tillgänglig: <http://www.leduc.se/metod/Induktion,deduktionochabduktion.html> . Hämtad 20.1.2017
- Leufstadius, Christel, Eklunda, Mona, Erlandsson Lena-Karin, 2009, Meaningfulness in work – Experiences among employed individuals with persistent mental illness. *Work*, 34(1):21-32.
- Persson, D. Erlandsson, L-K., Eklund, M. & Iwarsson, S. (2001). Value dimensions, meaning, and complexity in human occupation – A tentative structure for analysis. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 8(1), s7-18.

Persson, Dennis. Erlandsson, Lena-Karin. 2010. *Occupational Journal in Mental Health*. Evaluating OVal-9, An Instrument for Detecting Experiences of Value in Daily Occupations. Tillgänglig: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01642120903515284> Hämtad 06.03.201

Pierce, D.E. 2001. Untangling occupation and activity. *The American Journal of Occupational Therapy*, 55: 138-146

Terveys ja hyvinvointilaitos. 2016. Tilastot aiheittain. Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/erikoissairaanhoidon-palvelut/psykiatrinen-erikoissairaanhoito> Hämtad: 17.1.2017

World Health Organisation. 2013. mental health action plan. Tillgänglig: http://www.who.int/mental_health/action_plan_2013/en/ Hämtad 16.1.2017

BILAGOR / APPENDICES

BILAGA 1

Aktivitetens värden (Oval-9)

Vi människor sysslar dagligen eller mera sällan, med olika saker. Vi duschar, städar, handlar, sysslar med trädgårdsarbete, arbetar, reser, idrottar, går på bio, sysslar med en hobby, ser på TV, sköter om varandra, umgås, med mera. Det vi gör kan man kalla för aktiviteter. Alla våra aktiviteter har olika syften och värden för oss och ger oss olika upplevelser. En del aktiviteter tycker vi har ett värde för att de helt enkelt är roliga, andra är mindre roliga eller rent av tråkiga, men kan ändå ha ett värde för oss. Ofta är vi ganska medvetna om varför vi gör vad vi gör, men ibland behöver vi kanske reflektera en stund för att finna aktiviteternas olika värden. Du kommer kanske därför

att behöva fundera en stund i samband med att du besvarar de följande frågorna om den aktivitet du nyss utfört.

Enkätens resultat kan summeras till ett generellt aktivitetsvärde för aktiviteten som utförts.

Svarsrutorna numreras från 1 - 7, alla enskilda frågornas värde summeras och divideras med 9. Resultatet är ett generellt aktivitetsvärde, ju högre desto starkare värdeupplevelse är kopplad till det som utförts.

Enkäten reflekterar även de tre värdedimensionerna var för sig.

o Konkret värde

Fråga 1,2 och 5

o Socio-symboliskt värde

Fråga 4,6 och 8

o Självbelönande värde

Fråga 3, 7 och 9

Oval-9 Frågeformulär

(Enkät A)

Ange vilken aktivitet du just utfört: Arbetsaktivitet

Namn:

Datum och tidpunkt:

När jag gör denna aktivitet:

1. ... utför jag något som känns nödvändigt.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

2. ... blir jag bättre på något.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

3. ... kopplar jag av.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

4. ..ger jag olika känslor utlopp

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

5. ... får jag uppskattning.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

6. ... uttrycker jag en viktig del av mig själv.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

7. ... känner jag glädje och/eller njutning.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

8. ... gör jag något som är tradition t ex i min familj eller kultur.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

9. ... blir jag så engagerad att jag glömmer tid och rum.

I väldigt låg grad

I mycket hög grad

1 2 3 4 5 6 7

Frågeformulär (B) FÖR VÄRDET AV ARBETE

Namn:

Tid & Datum:

ARBETE ÄR AV VÄRDE FÖR MIG ATT:

KONKRET VÄRDE

Att få en lön

Lite

Mycket

1 2 3 4 5 6 7

För att:

Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen

Lite

Mycket

1 2 3 4 5 6 7

För att:

Att jag får socialt umgänge

Lite

Mycket

1 2 3 4 5 6 7

För att

SOCIOSYMBOLISKT VÄRDE

Att vara en del av ett arbetsgäng

Lite							Mycket
1	2	3	4	5	6	7	

För att:

Att jobba inom en bransch som man värderar

Lite							Mycket
1	2	3	4	5	6	7	

För att:

Att vara en del av det arbetande samhället

Lite							Mycket
1	2	3	4	5	6	7	

För att:

SJÄLVBELÖNANDE VÄRDE

Att jobbet är lätt

Lite							Mycket
1	2	3	4	5	6	7	

För att:

Att jobbet är utmanande

Lite							Mycket
1	2	3	4	5	6	7	

För att:

Att det finns en möjlighet att utveckla sig

Lite							Mycket
1	2	3	4	5	6	7	

För att:

ENKÄT (B) FÖR VÄRDET AV ARBETE (del 2)

Numrera värderingarna i den ordning du värderar dem.

Använd skalan 1 (viktigaste) - 9 (minst viktig)

Att få en lön

Att det hjälper till att få struktur och innehåll till vardagen

Att jag får socialt umgänge

Att vara en del av ett "arbetsgäng"

Att jobba inom en bransch som man värderar

Att vara en del av det arbetande samhället

Att jobbet är lätt

Att jobbet är utmanande

Att det finns en möjlighet att utveckla sig

9 Sopimus opinnäyteyhteistyöstä

9 1. Sopijaosapuolet

10 1.1. Toimeksiantaja

Mehiläinen Oy
Pohjoinen Hesperiankatu 17 C
00260 Helsinki
Mehiläisen edustajan nimi
Puhelin
Sähköposti

11 1.2. Opiskelija

Oppilaitos ja koulutusohjelma
Opiskelijan nimi
Osoite
Puhelin
Sähköposti
Ohjaava(t) opettaja(t): nimi ja sähköposti

12 2. Sopimuksen voimassaoloaika

Sopimus on voimassa ajalla xx.xx.xxxx-xx.xx.xxxx.

13 3. Opinnäytetyön aihe

Opiskelija laatii opinnäytetyön aiheesta:

14 4. Opinnäytetyön tavoite ja tavoiteltava hyöty

Opinnäytetyön aihe on sovittu yhteistyössä toimeksiantajan kanssa molempien osapuolten hyödyksi niin, että opiskelijalle mahdollistuu työelämälähtöisen opinnäytetyön tekeminen ja toimeksiantaja saa työstä konkreettista hyötyä vastineeksi työn tekemiseen sitomistaan resursseista. Opiskelija sitoutuu

työskentelemään tavoitteellisesti toimeksiantajan kanssa ja jakamaan kehittämisprosessin aikana syntyvät kokemukset ja tiedot tämän kanssa. Tämän sopimuksen liitteeksi laaditaan opinnäytetyösuunnitelma, josta ilmenee opinnäytetyön tarkka toteutusaikataulu, sisältö ja tavoitteet.

Opinnäytetyöskentelyn tuottama tulos toimeksiantajalle:

Konkreettiset tulokset, jotka toimeksiantaja ja työyhteisö saavuttavat opinnäytetyön materiaalin lisäksi:

15 5. Toiminnan ohjaus ja valvonta

Oppilaitos vastaa opinnäytetyön ohjauksesta ja valvomisesta. Toimeksiantajan edustaja mahdollistaa opinnäytetyön suorittamisen työyhteisössä sekä luovuttaa tarpeelliset tiedot ja aineistot opiskelijan käyttöön.

16 6. Kustannukset, palkkiot ja työsuhde

Mahdollisesta työsuhteesta, työstä maksettavasta palkkiosta tai kustannusten korvaamisesta toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä sopivat erikseen. Opinnäytetyötä tekevä opiskelija on oppilaitoksen tapaturmavakuutuksen ja vastuuvakuutuksen piirissä, mikäli hänellä ei ole työsuhdetta toimeksiantajaan.

17 7. Luottamukselliset tiedot

Arvioitavaan opinnäytetyöhön ei sisällytetä toimeksiantajan kannalta luottamuksellista aineistoa. Jos työ sisältää luottamuksellista tietoa, tämä esitetään varsinaisesta työstä erillisessä tausta-aineistossa, jota ei julkaista. Toimeksiantajan nimeämälle edustajalle varataan mahdollisuus tutustua opinnäytetyöhön viimeistään kaksikymmentä (20) päivää ennen aiottua tarkastukseen luovuttamista.

Toimeksiantajalla on oikeus vaatia muokkauksia opinnäytetyöhön, mikäli työ sisältää toimeksiantajan luottamuksellisia tietoja. Vaatimus tulee perustella. Opiskelijalla on oikeus muokata luottamuksellista aineistoa yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Opinnäytetyö jätetään tarkastukseen vasta kun toimeksiantajan etuja haittaavat kohdat on poistettu.

Luottamuksellisesta tiedosta sopiminen:

Tässä perusteltu ja tarkennettu opinnäytetyön tausta-aineisto käsitellään luottamuksellisena, eikä julkisteta valmiissa opinnäytetyössä:

18 8. Salassapito

Ohjaava opettaja ja opinnäytetyön tekijä ovat velvolliset pitämään luottamuksellisina ja salassa kaikki toimeksiantajan liike- ja ammattisalaisuudet. Mikäli toimeksiantaja sitä vaatii, tehdään opinnäytetyötä koskeva erillinen salassapitosopimus.

19 9. Tulosten hyödyntäminen ja käyttöoikeus

Toimeksiantaja saa hyödyntää opinnäytetyöstä saatavaa tietoa parhaaksi katsomallaan tavalla.

20 10. Sopimuksen siirtäminen ja purkaminen

Sopimuksesta aiheutuvia velvollisuuksia ei voi siirtää kolmannelle osapuolelle ilman kaikkien osapuolten suostumusta.

Opinnäytetyösopimus voidaan purkaa toimeksiantajan puolelta, jos opinnäytetyö opiskelijasta johtuvasta syystä keskeytyy, ja opiskelijan puolelta, jos opinnäytetyön tekemiseen ei työyhteisössä anneta edellytyksiä, kuten tietoa ja aineistoa. Sopimuksen purkautuessa opiskelija on velvollinen palauttamaan opinnäytetyöaineiston toimeksiantajalle. Mikäli kustannusten korvaamisesta on sovittu, toimeksiantaja maksaa korvaukset, ellei purkaminen johdu opiskelijan sopimusrikkomuksesta.

Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samasanaista kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus astuu voimaan allekirjoitushetkellä.

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja aika:

19 9. Tulosten hyödyntäminen ja käyttöoikeus

Toimeksiantaja saa hyödyntää opinnäytetyöstä saatavaa tietoa parhaaksi katsomallaan tavalla.

20 10. Sopimuksen siirtäminen ja purkaminen

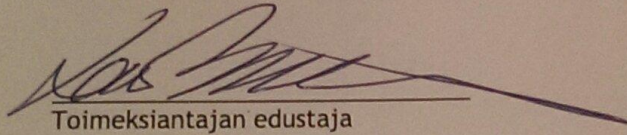
Sopimuksesta aiheutuvia velvollisuuksia ei voi siirtää kolmannelle osapuolelle ilman kaikkien osapuolten suostumusta.

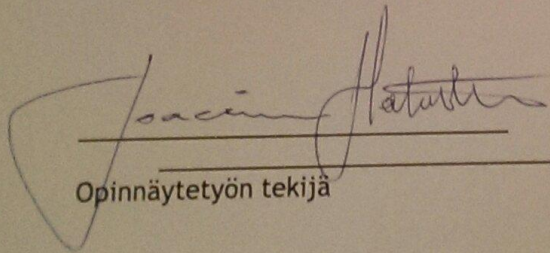
Opinnäytetyösopimus voidaan purkaa toimeksiantajan puolelta, jos opinnäytetyö opiskelijasta johtuvasta syystä keskeytyy, ja opiskelijan puolelta, jos opinnäytetyön tekemiseen ei työyhteisössä anneta edellytyksiä, kuten tietoa ja aineistoa. Sopimuksen purkautuessa opiskelija on velvollinen palauttamaan opinnäytetyöaineiston toimeksiantajalle. Mikäli kustannusten korvaamisesta on sovittu, toimeksiantaja maksaa korvaukset, ellei purkaminen johdu opiskelijan sopimusrikkomuksesta.

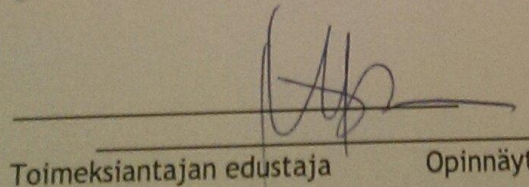
Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samasanaista kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus astuu voimaan allekirjoitushetkellä.

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja aika:

Toimeksiantajan edustaja

Opinnäytetyön tekijä Opinnäytetyön tekijä

Toimeksiantajan edustaja Opinnäytetyön ohjaaja

Toimeksiantajan edustaja

Opinnäytetyön tekijä

Opinnäytetyön tekijä

Toimeksiantajan edustaja

Opinnäytetyön ohjaaja

LIITTEET

Osapuolten roolit

Opinnäytetyösuunnitelma OSAPUOLTEN ROOLIT

Opiskelija laatii suunnitelman opinnäytetyöstä yhteistyössä toimeksiantajan ja oppilaitoksen kanssa.

Opiskelija sitoutuu:

- suorittamaan työn suunnitelmallisesti ja oppilaitoksen ohjeistusta noudattaen
- käyttämään toimeksiantajalta saamaansa aineistoa vain opinnäytetyön tarkoitukseen
- vaitiolovelvollisuuteen erikseen sovitun luottamuksellisen tausta-aineiston osalta
- toimittamaan valmiin opinnäytetyön toimeksiantajalle sovitulla tavalla (tulosteena, kansitettuna, sähköisenä) ja tarvittaessa esittelemään työn tuloksia toimeksiantajalle.

Toimeksiantajaa edustava ohjaaja sitoutuu:

- osallistumaan opinnäytetyösuunnitelman laadintaan
- mahdollistamaan työn suorittamisen työyhteisössä
- ohjaamaan opiskelijaa työhön liittyvissä ammatillisissa kysymyksissä
- antamaan työstä palautetta ja kirjallisen lausunnon työn arviointia varten

tarvittaessa

- sopimaan työn luottamuksellisista osioista opiskelijan ja oppilaitoksen kanssa.

Ohjaava opettaja sitoutuu:

- vastaamaan, että opinnäytetyön aihe ja tavoitteet vastaavat alan opinnäytetyölle asetettuja kriteerejä
- ohjaamaan opinnäytetyöprojektia ja edistämään työn valmistumista
- vastaamaan opinnäytetyön arvioinnista
- vaitiolovelvollisuuden erikseen sovitun luottamuksellisen tausta-aineiston osalta.

Bästa deltagare!

Jag är en ergoterapistuderande från Yrkeshögskolan Arcada och skriver mitt examensarbete med syftet att klargöra vilka faktorer inom arbetsverksamheten som bidrar till att klienter inom den mentala rehabiliteringen vill delta i arbetsverksamhet och hur starkt de olika värden Konkret (ex. pengar), sociosymboliskt (ex. status), och självbelönande (ex. njutning) enligt den aktivitetsbaserade begreppsmodellen ValMO (The Value and Meaning in Occupations) framkommer inom dessa faktorer. Vidare undersöks vilka faktorer i ett arbete (som aktivitet enligt ValMO) som är meningsfulla för klienter inom mentalvården, då målsättningen är en framtida arbetsplats. Uppdragsgivare för undersökningen är Mehiläinen Oy och arbetet förverkligas i samarbete med Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. Examensarbetet handleds av lektor Marina Arell-Sundberg.

Jag kontaktar er eftersom jag önskar att personer som deltagit i arbetsverksamheten skulle delge mig sina åsikter om de aktiviteter som ingår. Jag hoppas ni kunde göra det genom att svara på de enkät som tillhör examensarbetet. Jag önskar att intervju 5 - 10 klienter. Ifyllnad av frågeformuläret uppskattas ta 30 - 60 minuter. Frågeformulärets huvudteman skickas till kontaktpersonen på boendet på förhand. Intervjuerna äger rum i Lovisa. Alla uppgifter behandlas konfidentiellt och används enbart i ifrågavarande undersökning. Deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst.

Med hjälp av resultaten kommer arbetsverksamheten att bearbetas så att den gynnar alla involverade på bästa möjliga sätt. Målsättningen är att i framtiden skapa en mera klientcentrerad rehabiliterings-/vårdplan där arbete ingår som en del av rehabiliteringsmetoden och ger riktlinjer för vidareutveckling utav arbetsverksamheten.

Ifyllnaden utav frågeformulären blir utförd under våren 2017. Presentation av resultat och examensarbete senast i oktober 2017

Om ni kan tänka er att delta kan du anmäla ert intresse till Joacim Holmsten per e-post holmstej@arcada.fi eller telefon 040 59 39 371 senast xx.xx.xxxx. Eller vidare befordra ert samtycke till arbetets kontaktperson på boendet.

Ta gärna kontakt om ni önskar mera information om undersökningen eller våra frågor i frågeformuläret.

Tack för ert intresse!

Joacim Holmsten , Ergoterapistuderande

Tel: 040 593 9371 e-mail: holmstej@arcada.fi

Marina Arell-Sundberg, handledande lektor

Yrkeshögskolan Arcada,

Jan Magnus Janssonsplats 1

00560 Helsingfors

Tel: 0505103506 e-post: arellsum@arcada.fi

Hyvä vastaanottaja!

Opiskelen toimintaterapiaa Arcadan ammattikorkeakoulussa, ja teen nyt lopputyötäni, jonka tavoitteena on selvittää niitä työtoimintaan liittyviä tekijöitä, jotka edesauttavat mielenterveyskuntoutujien halua osallistua työtoimintaan. Lisäksi selvitetään, kuinka vahvasti eri arvot, kuten konkreettiset (esim. raha), sosiosymboliset (esim. status) ja itsensä palkitsemiseen liittyvät arvot (esim. nautinto) tulevat näissä työtoimintaan liittyvissä tekijöissä esiin aktiviteettiperusteisen viitekehysmallin ValMO:n (The Value and Meaning in Occupations) avulla arvioituna. Lisäksi tutkin, mitkä tekijät työssä (aktiviteettina ValMO:n mukaisesti) ovat mielenterveyskuntoutujille merkityksellisiä, kun heidän tulevaisuuden tavoitteenaan on työllistyä. Työn toimeksiantaja on Mehiläinen Oy, ja työ toteutetaan yhteistyössä ammattikorkeakoulu Arcadan Helsingin toimipisteen kanssa. Lopputyön ohjaajana toimii lehtori Marina Arell-Sundberg.

Otan teihin yhteyttä, koska toivon, että työtoimintaan osallistuneet henkilöt jakaisivat minulle mielipiteitään työtoimintaan liittyvistä aktiviteeteista osallistumalla haastatteluun, jonka aikana täytetään lopputyöhön sisältyvä kyselykaavake. Yksi haastattelu kestää n. 30 – 60 minuuttia, ja se suoritetaan Loviisassa. Toivoisin voivani haastatella 5 – 10 henkilöä. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, ja niitä käytetään vain tässä tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, ja sen voi keskeyttää milloin vain. Asuntolan yhteyshenkilölle on lähetetty tarkempia tietoja kyselytutkimuksesta.

Tulosten avulla työtoimintaa kehitetään edelleen siten, että se hyödyttäisi kaikkia siihen osallistuvia henkilöitä parhaalla mahdollisella tavalla. Tulevaisuudessa tavoitteena on pystyä luomaan asiakaskeskeisempiä kuntoutus- ja hoitosuunnitelmia, joissa työ on huomioitu yhtenä kuntoutusmetodina, ja antaa suuntaviivoja työtoiminnan edelleen kehittämiseksi.

Kyselytutkimukseen liittyvät haastattelut suoritetaan kevään 2017 aikana. Lopputyö, sisältäen tämän tutkimuksen tulokset, esitetään viimeistään lokakuussa 2017.

Jos uskotte voivanne osallistua tutkimukseen, ilmoittakaa kiinnostuksenne Joacim Holmstenille joko sähköpostitse (holmstej@arcada.fi) tai puhelimitse 040 5939 371 xx.xx.xxxx mennessä. Vastaa myös mielelläni kysymyksiin, jos toivotte lisätietoa tutkimusprojektista, tai haastattelussa esitettävistä kysymyksistä.

Kiitos mielenkiinnostanne!

Joacim Holmsten, toimintaterapiaopiskelija.

Puh: 040 593 9371

Sähköposti: holmstej@arcada.fi

Marina Arell-Sundberg, ohjaava lehtori

Ammattikorkeakoulu Arcada,

Jan Magnus Janssonin aukio1

00560 Helsinki

Puh: 0505103506

sähköposti: arellsum@arcada.fi

Bilaga 6

Samtycke till intervju

Jag ger mitt samtycke till deltagandet i undersökningen relaterad till detta examensarbete år 2017. Materialet som samlas under intervjun används endast till Joacim Holmstens examensarbete förutom om klienten ger samtycke till att det personliga materialet får användas vid uppdatering utav vårdplan. Jag har fått information angående forskningens syfte och jag är medveten om att materialet samlas, bearbetas, tolkas och transkriberas vid behov. Jag är även medveten om att deltagandet är frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande när som helst. Jag vill delta i intervjun.

Suostumus haastattelututkimukseen osallistumiseen

Annan suostumukseni tähän vuonna 2017 toteutettavaan lopputyöhön liittyvään haastattelututkimukseen osallistumiseen. Materiaalia, joka haastattelututkimuksen yhteydessä kerätään, käytetään vain Joacim Holmstenin lopputyössä, paitsi jos itse annan suostumukseni siihen, että materiaalia saa käyttää myös hoitosuunnitelmani päivittämiseen. Minua on informoitu kyseisen tutkimuksen tavoitteista, ja olen tietoinen siitä, että tutkimuksen aikana materiaalia kerätään, käsitellään, tulkitaan ja käännetään toiselle kielelle tarpeen mukaan. Olen myös tietoinen siitä, että osallistuminen on vapaaehtoista, ja voin keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin vain. Haluan osallistua haastattelututkimukseen.

Underskrift och namnförtydligande / Allekirjoitus ja nimenselvennys

Ort och datum/ Paikka ja päiväys

Bilaga 7

Samtycke till användning av enkätresultat för vårdplan

Jag ger mitt samtycke till användandet av mina enkätresultat från deltagandet i undersökningen relaterad till Joacim Holmstens examensarbete år 2017. Materialet som samlats under intervjun används endast till Joacim Holmstens examensarbete förutom om klienten ger samtycke till att det personliga materialet får användas vid uppdatering utav vårdplan. Jag har fått information angående forskningens syfte och jag är medveten om att materialet samlas, bearbetas, tolkas och transkriberas vid behov. Jag är även medveten om att samtycket är frivilligt och att jag kan neka användandet.

Suostumus haastattelututkimuksen kyselytuloksien käyttöön

Annan suostumukseni käyttää lopputulokset vuonna 2017 Joacim Holmstenin toteutettavaan lopputyöhön liittyvään haastattelututkimuksen vastauksiin. Materiaalia, jota haastattelututkimuksen yhteydessä kerättiin, käytetään vain Joacim Holmstenin lopputyössä, paitsi jos itse annan suostumukseni siihen, että materiaalia saa käyttää myös hoitosuunnitelmani päivittämiseen. Minua on informoitu kyseisen tutkimuksen tavoitteista, ja olen tietoinen siitä, että tutkimuksen aikana materiaalia kerätään, käsitellään, tulkitaan ja käännetään toiselle kielelle tarpeen mukaan. Olen myös tietoinen siitä, että suostumuksen antaminen on vapaaehtoista, ja voin kieltää käytön.

Underskrift och namnförtydligande / Allekirjoitus ja nimenselvennys

Ort och datum/ Paikka ja päiväys

Bilaga 8

Avtal om projekterat examensarbete

ARCADA

SOPIMUS HANKKEISTETUSTA OPINNÄYTETYÖSTÄ

OPISKELIJA

Nimi	JOACIM HOVISTEN	Opiskelijanumero	15542
Osoite	ESKIKOMVÄGEN 3	Puhelinnumero	040 5939371
Koulutusohjelma	TOIMINTATERAPIA / ERGOTERAPI		
Suuntautumisvaihtoehto			

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja	MEHILÄINEN OY		
Osoite	HOBOMINTIE 461	07880 MÄNDAL	Puhelinnumero (mm.) 040 5231565
Yhteyshenkilö	MINNA MYLLER / JARI KOSKISUU		

Hankkeistettuja opinnäytetöitä ovat opinnäytetyöt, joissa täyttyy vähintään yksi seuraavista kirjallisesti sovitusta kriteereistä (merkitse rastilla):

Työelämä maksaa joko ammattikorkeakoululle tai opiskelijalle työn tekemisestä.

Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja (ulkopuolinen ohjaaja).

Työyhteisön tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia omassa toiminnassaan.

OPINNÄYTETYÖ

Otsikko	VÄRDEN AV ARBETSVERKSAMHET OCH ARBETE UR KLIENTPERSPEKTIV		
Opinnäytetyön kuvaus	INOM MENTALVÄRDEN		
Opinnäytetyön alkamispäivämäärä	KEVÄT 2017		
Opinnäytetyö luovutetaan toimeksiantajalle	SYKSY 2017		

MAHDOLLINEN SALASSA PIDETTÄVÄ OSIO

Seuraava opinnäytetyön osio on salassa pidettävä

Syy salassapitoon:

Opinnäytetyössä on tietoa keksinnöistä, uusista laitteista, menettelyistä tai parannuksista, joilla voi olla kaupallista merkitystä.

Opinnäytetyössä on liikesalaisuuksia.

Opinnäytetyössä on tietoa salassa pidettävistä viranomaisten asiakirjoista, jotka ovat lain (621/1999) määrittelyn mukaisia.

HUOM! Salassapito on mahdollista ainoastaan poikkeustapauksissa. Päätös salassapidosta tekee Arcadan osastonjohtaja ja hallintojohtaja opiskelijan ja ohjaavan opettajan esityksestä.

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava opettaja	MARINA ÅRELL - SUNDBERG
Ohjaaja toimeksiantajan puolesta	MINNA MYLLER

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja päivämäärä			
Toimeksiantajan edustaja	Opiskelija	Ohjaava opettaja	

Arcadan opinnäytetyöt julkaistaan sähköisesti 1.1.2010 alkaen.

Tätä sopimusta on laadittu kolme samansisältöistä kappaletta, yksi toimeksiantajalle, yksi opiskelijalle, ja yksi opintotoimistolle rekisteröintiä varten.